

Taalmakkers M7

Toelichting en Antwoorden

Auteurs

Renée Heiting
Janneke Huizing
At Kasbergen
Evelien Klok
Michelle Kraak
Corrie Meliefste

Coördinatie

Nico van Beusekom

Illustraties

Egbert Koopmans

Bekadidact

stenvertblok

© 2001

Uitgeverij Bekadidact, Baarn

ISBN 90 262 0342 x

eerste druk, tweede oplage 2003

Basisvormgeving

LS Ontwerpers bno, Groningen

Vormgeving

Annemiek Moormann, Dronten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Toelichting

T4

Stenvertbloks Taalmakkers

Stenvertbloks Taalmakkers

Het vergroten van de zorgbreedte binnen de eigen groep en onder leiding van de eigen leerkracht. Dat is de bedoeling van de Stenvertbloks Taalmakkers. Sommige kinderen die achterblijven hebben extra hulp nodig van een remedial teacher of orthodidacticus. Maar veel leerlingen zijn goed te helpen door de eigen leerkracht met gerichte instructie en toegespitste extra oefenstof. Taalmakkers biedt deze in direct toepasbare vorm in de eigen groep onder leiding van de eigen leerkracht.

Kinderen die achterblijven kun je gewoonlijk niet even wat extra schriftelijke oefenstof geven en dan verwachten dat ze hun achterstand wel inlopen. Daar is interactie tussen leerkracht en leerling eigenlijk altijd onontbeerlijk bij. In Taalmakkers komt daarom elk leerstofonderdeel systematisch aan bod, waarbij het in de eerste les steeds gaat om het samenwerken tussen leerkracht en leerling. Dat samenwerken vergt van de leerkracht in principe ongeveer tien minuten, waarna de leerling zelfstandig verder kan werken. Effectieve instructie in een kort tijdsbestek en zelfstandig werken van de leerling vormen dan ook samen de basis, waardoor de Taalmakkers kunnen helpen om zorg op maat te bieden.

Leerlingvolgsysteem

De Stenvertbloks Taalmakkers sluiten aan bij de toetsen van het Cito-leerlingvolgsysteem en hebben tot doel leerlingen die de taaltoetsen onvoldoende hebben gemaakt extra hulp en oefenstof te bieden. De Taalmakkers sluiten aan bij de toetsen E4 (Einde groep 4) tot en met M8 (Midden groep 8). De reeks Taalmakkers bestaat dan ook uit acht leerlingendeeltjes, overeenkomstig de acht taaltoetsen van het Cito-leerlingvolgsysteem.

De Taalmakkers kunnen goed worden ingezet direct nadat de halfjaarlijkse Cito-toets is afgenomen. Maar de Taalmakkers zijn uiteraard ook inzetbaar op elk ander moment dat een leerkracht dat zinvol acht. En natuurlijk kan ook de remedial teacher gebruik maken van de Taalmakkers-bloks.

De Taalmakkers bieden een grote verscheidenheid aan aantrekkelijke en systematische oefenstof voor taalvaardigheid in de groepen 4 tot en met 8. De meeste Stenvertbloks, zoals bijvoorbeeld die voor Realistisch Rekenen en voor Taal, kunnen de leerlingen geheel zelfstandig verwerken. Daar is voor weinig kinderen echt instructie bij nodig.

Maar de Taalmakkers zijn het meest effectief in te zetten wanneer de eigen leerkracht beperkte tijd inruimt voor gerichte instructie. De toelichting-antwoordenblokjes geven in het handleiding-gedeelte duidelijk aan hoe de samen werken-momenten hun plaats kunnen krijgen.

Leerstof

De Taalmakkers-bloks zijn zo opgezet dat ze naast iedere taalmethode gebruikt kunnen worden. De leerstof van Taalmakkers is overeenkomstig de indeling van het Cito onderverdeeld in vijf categorieën:

Woordvorming Zinsvorming Functiewoorden Betekenis Conventies

In deze categorieën zijn verschillende taalaspecten te onderscheiden. Daarbij valt te denken aan: meervouden, verkleinwoorden, samenstellingen, voegwoorden, tijdsaanduidingen, enz.

In de inhoudsopgave van ieder blok wordt naast de Cito-categorie en het taalaspect steeds een voorbeeld gegeven. Bovendien is elke Samen Werken-les als zodanig gemarkeerd.

Met deze Taalmakkers-bloks voor de kinderen en met de bijbehorende handleidingpagina's kan de groepsleerkracht de leerlingen gericht instrueren en hen daarna zelfstandig laten werken.

Samen Werken en Zelfstandig Werken

De leerstof in Taalmakkers sluit aan bij de opgaven van het Cito-leerlingvolgsysteem.

Wanneer kinderen veel fouten maken, volstaat het maar zelden om hen slechts wat extra te laten oefenen. De meeste kinderen moeten dan gewoonlijk opnieuw en op een aangepaste manier de leerstof uitgelegd krijgen. Het uitleggen van de leerkracht gebeurt in Taalmakkers in de Samen Werken-lessen.

In de Samen Werken-lessen zijn twee zaken heel belangrijk: interactie en directe instructie.

De eerste oefeningen van een Samen Werken-les maakt de leerkracht samen met het kind.

Door samen de opgaven (hardop) te maken en de leerling zijn eigen denkproces hardop te laten verwoorden, ontstaat een interactief leerproces. Daarin krijgt de leerkracht de gelegenheid zijn instructie heel nauwkeurig af te stemmen op deze specifieke leerling.

In de handleiding van de Taalmakkersbloks wordt beknopt een mogelijke aanpak per opgave beschreven. Uiteraard bepaalt de leerkracht zelf of het betreffende kind meer of nog andere instructie nodig heeft. Deze afstemming leidt tot adaptief onderwijzen.

De Samen Werken-les wordt afgesloten met een of meer oefeningen die de kinderen zelfstandig kunnen maken.

Na de eerste les volgt een tweede en soms een derde les over dezelfde leerstof. Dit zijn leerkracht-onafhankelijke lessen. Hierbij moeten de leerlingen het geleerde inslijpen en dat kan gewoonlijk zonder hulp van de leerkracht. Dat geeft het kind de mogelijkheid om onder eigen verantwoordelijkheid zijn werk aan te pakken. Het geeft de leerkracht gelegenheid en tijd om andere leerlingen extra aandacht te geven. Deze zelfstandig te verwerken lessen duiden we in Taalmakkers aan met Zelfstandig Werken-lessen.

Lesopbouw

De Samen Werken-lessen hebben allemaal dezelfde lesopbouw. Ze beginnen gewoonlijk met een oefening die de leerstof op een eenvoudig niveau aanreikt, opdat de leerlingen weinig of geen fouten maken. Daardoor doen de kinderen een positieve ervaring op met het betreffende leerstof-onderdeel. Deze oefening kunnen de leerlingen vrijwel altijd zelfstandig maken.

De volgende opgaven bieden vervolgens een aanpak om de leerstof te gaan bespreken. Deze opgaven zijn bedoeld om in interactie tussen leerkracht en leerling te worden doorgewerkt. Meestal zal dit lesmoment tussen leerkracht en leerling(en) zich tot ongeveer tien minuten kunnen beperken. Het gaat er daarbij om dat een leerling zicht krijgt op hoe hij te werk moet gaan met deze leerstof. In de daarop volgende oefeningen kan de leerling dan laten zien die instructie te hebben begrepen. En daarmee wordt de Samen Werken-les afgesloten.

Vervolgens moet de nieuwe aanpak worden ingeslepen. Dat kan met behulp van de Zelfstandig Werken-lessen. Want na elke Samen Werken-les volgt minstens één Zelfstandig Werken-les. Die begint meestal met een vertrouwde oefening, die in principe door elke leerling goed is te maken en daarna door moeilijker opgaven wordt gevolgd. De laatste oefening van een Zelfstandig Werken-les is qua vorm gelijk aan de toets van het Cito. Daarmee wordt niet alleen de leerstof-inhoud, maar ook de afvraagvorm vertrouwd voor de leerlingen.

Bovenstaande opzet geldt voor elk leerstofonderdeel. Wanneer daarvan wordt afgeweken, staat dat vermeld in de handleidingpagina's bij de betreffende lessen.

Aansluiting

Soms vallen leerlingen uit bij leerstof, die ze eerder wel leken te beheersen. Blijkt dat tijdens de Samen Werken-les dan kan ook teruggegrepen worden op een eerder deeltje van Taalmakkers.

Adaptief Onderwijs

Bij adaptief onderwijs zijn een drietal kenmerken te onderscheiden.

- Het pedagogisch handelen van de leerkracht en het bevorderen van zelfvertrouwen, gevoelens van competentie en de zelfstandige leerhouding van de leerling.
- De didactiek en de organisatie van het leerproces, gekenmerkt door effectieve instructie en verlengde instructietijd, en
- Het omgaan met verschillen tussen leerlingen.

Taalmakkers richt zich vooral op de didactiek en de organisatie enerzijds en het inspelen op de verschillen anderzijds. Door de contexten en de opzet van de Samen Werken-taken en Zelfstandig Werken-taken probeert Taalmakkers het pedagogisch handelen van de leerkracht en de zelfstandigheid van de leerlingen te bevorderen.

Diagnosticerend onderwijs met het directe instructie-model

Tijdens de Samen Werken-lessen heeft de leerkracht tot taak diagnosticerend te onderwijzen. Daarbij kan het directe instructie-model worden gebruikt. Daarbij gaat het om vijf stappen.

De leerkracht

- vertelt het kind wat het doel is van deze interactieve les;
- geeft het kind een oriëntatie op de te maken oefeningen;
- oefent samen met het kind hardop;
- gaat na of het kind het echt begrijpt en geeft positieve feed-back;
- laat de kinderen zelfstandig inoefenen.

De leerkracht geeft dus een nieuwe oriëntatie, helpt, oefent samen met het kind en gaat na of de leerling de oefenstof nu wel begrepen heeft.

Bij het aanreiken van een oriëntatie gaat het om een regel, een rijmpje, een analogie-woord, enzovoort. Bij een regel valt bijvoorbeeld te denken aan: Staat het onderwerp in het meervoud, dan staat ook de persoonsvorm in het meervoud. Bij een oriëntatie in de vorm van een rijmpje valt te denken aan versjes waarin de meest frequente *ei*-woorden aan bod komen. En bij een analogie-aanpak is te denken aan: Bij het woord nacht horen woorden als licht, zacht, wacht, kracht, enz.

Bij veel taalspecten valt geen oriëntatie te geven. Of de oriëntatie zou zo ingewikkeld worden dat hij eerder verwarrend dan verhelderend werkt. Zeg de kinderen dan dat ze niet hoeven proberen om een systeem te ontdekken. Wanneer ze weten dat de logica ontbreekt en ze dus gewoon veel moeten oefenen, kan dat al een grote opluchting betekenen.

Taal - en de Nederlandse taal maakt daarop geen uitzondering - is niet een logisch geconstrueerde aaneenrijging van regeltjes. Waarom schrijven we geen sgool, maar school?

Waarom vind je onder een eik eikels, maar onder een beuk nooit beukels?

Voor veel taalaspecten zijn dan ook geen eenvoudige regeltjes te geven.

Wat geldt wel? Een taal leer je vooral beheersen door veel oefening en ervaring.

Aantrekkelijke oefeningen, boeiende wereldjes en verrassende verhaaltjes in Taalmakkers willen daarbij helpen.

De organisatie in de groep

De leerkracht bepaalt welke lessen uit Taalmakers een leerling moet maken. Dat kan na afloop van de Cito-toets of wanneer hij dat zinvol oordeelt.

De inhoudsopgave geeft aan welke les welk taalaspect behandelt. Onderstaand voorbeeld laat dat zien. De eerste twee lessen gaan over woordvorming - meervoud, de lessen 3 en 4 over woordvorming - verkleinwoorden. Les 1 en les 3 zijn Samen Werken-lessen.

<i>les</i>	<i>titel</i>	<i>categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>
S 1	De verzameling	woordvorming	meervoud	<i>taarten, koekjes</i>
2	De ruilbeurs			
S 3	Jonge helden	woordvorming	verkleinwoorden	<i>huisje, tuintje</i>
4	Een nieuw schilderij			

Groepsoverzicht

Met het inhoudsoverzicht kan de leerkracht een groepsoverzicht maken en daarop aangeven welke leerlingen welke Taalmakers-lessen moeten maken. Dan wordt ook duidelijk of hij instructiegroepjes van meerdere kinderen kan formeren om die gezamenlijk te helpen.

Het overzichtsblad - al dan niet gekopieerd - in deze toelichting kan daarvoor gebruikt worden. In de eerste kolom kan de leerkracht de namen noteren van de leerlingen die Taalmakers-lessen dienen te maken en ook aangeven welke lessen zij moeten maken.

Individueel overzicht

Op de laatste pagina van elk blokje is een illustratief overzicht opgenomen. Dat kan - al dan niet gekopieerd - voor ieder kind afzonderlijk gebruikt worden. De leerkracht kan daarop aangeven welke lessen een leerling moet maken en het kind kan de gemaakte lessen vervolgens inkleuren.

Instructietafel

Tijdens het Zelfstandig Werken geeft de leerkracht uitleg aan één of meerdere kinderen, waarschijnlijk aan de instructietafel. Na een korte uitleg gaan deze kinderen zelfstandig verder oefenen en komen andere kinderen aan de instructietafel.

Contexten

Alle leerinhouden zijn opgebouwd vanuit een aantrekkelijk en herkenbaar wereldje. Dit stimuleert de kinderen om aan de slag te gaan met een vaak als lastig ervaren taalaspect.

Zo'n context zet de oefeningen in een verband; losse woordjes en geïsoleerde zinnen vergen op zichzelf al vaak een hoger abstractieniveau en ze zijn ook niet levensecht. Wij mensen communiceren immers altijd in contexten. De wereldjes zijn uitnodigend en sfeervol. Bovendien zijn ze aantrekkelijk geïllustreerd. De attractieve wereldjes en de speelse illustraties dragen er aan bij om de kinderen te motiveren tot het leren van onze soms ingewikkelde taal.

Proeffase

De Stenvertbloks Taalmakkers zijn op verschillende scholen uitgetoetst. De leerlingen hebben daarbij aangegeven of ze de bladen zelfstandig konden maken, deze gemakkelijk of moeilijk vonden, of ze de bladen uitnodigend vonden, enzovoort. De leerkrachten hebben onder meer gelet op de duidelijkheid en hanteerbaarheid van de instructie. Al deze informatie is met zorg verwerkt. Onze dank gaat daarbij ondermeer uit naar leerlingen en leerkrachten van

De Bongerd te Almere

De Brug te Utrecht

De Kim te Almere

ROC Flevoland te Almere

De Parkschool te Heerde

De Mozaïk te Oisterwijk

De Helen Parkhurstschool te Tilburg

De Julianaschool te Soest

Voor opmerkingen en aanvullingen houden de auteurs zich aanbevolen.

Groepsregistratie

Groepsregistratie

Naam kind	Les	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																

Groepsregistratie

Naam kind	Les	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																

T14

Handleiding M7

Inhoud Taalmakkers M7

<i>les</i>	<i>titel</i>	<i>categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>
S 1	Op jacht	woordvorming	achtervoegsels	<i>moedig, sierlijk</i>
2	De oude tijger			
S 3	Brand!	woordvorming	vervoeging van werkwoorden	<i>stel - stelde - gesteld</i>
4	In de krant			
5	De klus is geklaard			
S 6	Foto's	woordvorming	bijvoeglijk naamwoord	<i>de stevige, metalen deur</i>
7	Grappig of lastig?			
S 8	Terry de teckel	zinsvorming	zinsvorming	<i>Terry heeft een vriendinnetje en zij heet Teckeltje.</i>
9	Hondenwerk			
S 10	De krantenwijk	zinsvorming	scheidbare werkwoorden	<i>kwijtraken, opzoeken</i>
11	Het laatste nieuws			
S 12	Patat	functiewoorden	voorzetsels	<i>opzien tegen, zich schamen voor</i>
13	Zelf koken			
S 14	In de knoop	functiewoorden	voegwoorden	<i>omdat, totdat, mits</i>
15	De grote vangst			

<i>les</i>	<i>titel</i>	<i>categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>
S 16	Vers brood dat is lekker	functiewoorden	verwijswoorden	<i>Het brood, dat Timo heeft gekocht. De gevulde koek, die ze meenamen voor onderweg.</i>
17	Dat valt tegen!			
S 18	Handen omhoog	betekenis	synoniemen en homiemen	<i>Dat gratis boek kreeg hij voor niets. Mag ik je kussen, vroeg het meisje op het kussen.</i>
19	In de supermarkt			
S 20	Sjonnie, het konijn	betekenis	betekenisvelden	<i>thermometer, knaagdieren</i>
21	In de zomer			
S 22	Met vakantie	betekenis	tegenstellingen	<i>afbreken - opbouwen</i>
23	Oma schrijft			
S 24	In de achtbaan	betekenis	figuurlijk taalgebruik	<i>pijsnel, goudeerlijk</i>
25	Hartstikke verliefd			
26	Verliefd			
27	In vuur en vlam			

Handleiding Taalmakkers M7

► Les 1: Op jacht

► Les 2: De oude tijger

categorie
woordvorming

taalapect
achtervoegsels

voorbeeld
moed*ig*, sier*lijk*

Toets M7

In de toetsopgaven moet de leerling aangeven bij welk van de vier gegeven woorden je er geen *-lijk* achter kunt zetten. Of een van de andere achtervoegsels *-ig*, *-achtig* en *-heid*.

Het gaat bijvoorbeeld om: de *hongerige* tijger keek *schaapachtig* toen zijn *verliefdheid* *pijnlijk* aan het licht kwam. Maar in de toets worden alleen losse woorden gegeven en geen context.

Taalmakkers M7

In *Taalmakkers* worden de suffixen *-lijk*, *-ig* en *-heid* in M6 en E6 behandeld.

Het achtervoegsel *-achtig* komt in *Taalmakkers M7* aan bod. Daarmee wordt de indeling van het Cito gevolgd.

Taalmakkers M7 gaat over achtervoegsels, waarbij de grondwoorden niet veranderen: *eerlijk* - *eerlijkheid*, *angst* - *angstig*.

Er wordt niet ingegaan op spellingveranderingen als bij *koning* - *koninklijk*, *glas* - *glazig*.

Soms zijn er dubbele mogelijkheden, met verschillende betekenissen:

geelachtig - *gelig* en *rotsachtig* - *rotsig*, *kattig* - *katachtig*.

Sommige woorden - *moeilijk* en *werkelijk* - hebben al een achtervoegsel en kunnen er ook nog *-heid* achter geplaatst krijgen: *moeilijkheid* - *werkelijkheid*. Maar dit is natuurlijk geen leerstof voor leerlingen die moeite hebben met het vinden van de goede achtervoegsels.

Uitwerking

Woordvorming - *achtervoegsels* is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 1: Op jacht**

Zelfstandig Werken - **Les 2: De oude tijger**

Didactiek

Voor het aanleren van de verschillende achtervoegsels bestaat geen simpele regel. Veel lezen en luisteren zorgen op den duur voor inslijpen.

In *Taalmakkers M7* worden de achtervoegsels twee aan twee aangeboden: *-ig* en *-lijk* eerst en vervolgens *-heid* en *-achtig*. Deze vier suffixen worden daarna in een context geplaatst.

Tot slot moeten de leerlingen het juiste 'staartwoord' weten te vinden zonder dat er een context wordt aangeboden.

Les 1: Op jacht - Samen Werken

1-2 Deze oefeningen zijn bedoeld om samen met de leerling te maken. De leerling heeft steeds de keuze uit twee mogelijkheden. Laat de leerling hardop zijn keuze zeggen: een *hongerig* konijn of een *hongerlijk* konijn. Laat de goede keuze daarna noteren boven de dieren.

Als u de oefeningen hebt doorgenomen, kan de leerling de woorden vervolgens zelfstandig in de tijgers en leeuwen schrijven

Les 2: De oude tijger - Zelfstandig Werken

De leerling kan de in les 1 gevonden woorden hier in een context toepassen.
De laatste oefening heeft dezelfde vorm als de toetsvragen en is zelfcontrolerend.

Suggesties

- De vier verschillende suffixen kunnen steeds in vier verschillende kleuren gekleurd worden.
- De term suffix of achtervoegsel kan vervangen worden door het woord: *staartwoord*.
- Laat de kinderen gevonden staartwoorden in een zelf bedachte zin gebruiken.

► Les 3: Brand!

► Les 4: In de krant

► Les 5: De klus geklaard

categorie

woordvorming

taalaspect

vervoeging van werkwoorden

voorbeeld

stel - stelde - gesteld

Toets M7

In Toets M7 worden verschillende aspecten van het vervoegen van werkwoorden afgevraagd.

- Het gegeven hele werkwoord moet in een zin de juiste persoonsvorm in ott of ovt krijgen.
- Een zin moet van de ovt in de ott worden gezet. In de keuzemogelijkheden worden ook vormen van vtt en vvt gebruikt.
- Een zin moet van de ott in de vvt worden gezet. De afleiders bieden voornamelijk vtt en vvt.
- De persoonsvorm moet overeenkomen met het enkelvoud of meervoud van het onderwerp.

Een extra moeilijkheid is dat bij de losse zin-vragen geen keuzemogelijkheden worden aangereikt.

In de verhaalvorm-vragen moet het juiste voltooid deelwoord worden gebruikt. Het overzicht verdwijnt voor sommige leerlingen dan in het grote geheel.

En natuurlijk moet de leerling de vervoeging van het werkwoord 'zijn' beheersen.

Taalmakkers M7

In de toetsen horen de vragen over ott en ovt bij groep 6.

De koppeling tussen persoonsvorm en onderwerp krijgt zijn plaats in groep 7.

In de toets worden termen als persoonsvorm, tt en vt nauwelijks gebruikt.

Taalmakkers sluit hierbij aan, maar gebruikt wel de term voltooid deelwoord.

Bij de vervoeging van werkwoorden gelden een aantal regels. Die regels voor het vinden van het voltooid deelwoord wordt apart aangeboden.

Uitwerking

Woordvorming - vervoeging van werkwoorden is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 3: Brand!**

Zelfstandig Werken - **Les 4: In de krant**

Samen Werken - **Les 5: De klus geklaard**

Didactiek

De leerlijn wordt gekenmerkt door allereerst een koppeling te maken tussen persoonsvorm en onderwerp in de ott.

Daarna gaat het om een herhaling in de ott en vervolgens om een oefening met de ovt en de vtt.

Bij voltooid deelwoorden moet je vaak vervoegen. Dat gebeurt met *'hebben'* of met *'zijn'*: *Gisteren is hij naar de markt geweest en daar heeft hij bananen gekocht.*

Bij de lijdende vorm wordt met een vorm van *'worden'* of *'zijn'* vervoegd.

Bijvoorbeeld: *Het kind is door de brandweerman uit het huis gered.*

Het vormen van het voltooid deelwoord wordt daarna uitvoerig geoefend

Les 3: Brand! - Samen Werken

1 Laat de leerling hardop werken.

In deze oefening gaat het om de koppeling tussen persoonsvorm en onderwerp.

Weet de leerling hoe hij de ik-vorm moet bepalen? Blussen → bluss → ik blus.

2 Hier wordt de essentie van oefening 1 nogmaals geoefend: de koppeling tussen persoonsvorm en onderwerp in de ott.

3 De koppeling tussen persoonsvorm en onderwerp komt nu in de ovt aan de orde

4 Aansluitend bij de verleden tijd volgt logisch het voltooid deelwoord.

Gebruikt de leerling de verleden tijd om de laatste letter van het voltooid deelwoord te vinden?

Les 4: In de krant - Zelfstandig werken

1 Oefenen door het zelfstandig opschrijven van de juiste vorm van het voltooid deelwoord

2-4 Oefenen met verschillende manieren waarop het het voltooid deelwoord wordt gevormd.

Les 5. De klus geklaard - Samen Werken

In deze les gaat het om het vervoegen met *'hebben'* en *'zijn'*.

1 *Samen Werken.* Bespreek met de leerling de keuze tussen het hele werkwoord en het voltooid deelwoord.

Laat de leerling hierbij steeds zelf een zinnetje maken

2 *Samen Werken.* Weet de leerling wanneer hij *'hebben'* en *'zijn'* moet gebruiken?

3-4 *Zelfstandig Werken.* Waarschijnlijk kunnen de leerlingen deze oefeningen zonder hulp maken.

► Les 6: Foto's

► Les 7: Grappig of lastig?

categorie

woordvorming

taalaspect

bijvoeglijke naamwoorden

voorbeeld

de stevige, metalen deur

Toets M7

Het gaat in deze toets om een drietal aspecten van *bijvoeglijke naamwoorden*:

- stoffelijk bijvoeglijke naamwoorden: ijzere of ijzeren;
- van welk woord kun je welk bijvoeglijk naamwoord maken: *pret - prettige, hand - handige*;
- een combinatie van beide: vliegers van stof zijn *stoffen* vliegers en niet *stoffige* vliegers.

Taalmakkers M7

In *Taalmakkers M7* krijgen de leerlingen uitgelegd wat een bijvoeglijk naamwoord is en welke regel geldt bij stoffelijk bevoeglijke naamwoorden. Echter zonder de uitzonderingen plastic en nylon.

Uitwerking

Woordvorming - *bijvoeglijke naamwoorden* is uitgewerkt in

Samen werken - **Les 6: Foto's**

Zelfstandig Werken - **Les 7: Grappig of lastig?**

Didactiek

Het begrip bijvoeglijk naamwoord wordt geïntroduceerd.

Daarna wordt het begrip stoffelijk bijvoeglijk naamwoorden behandeld, gevolgd door bijvoeglijk naamwoorden met *-ig(e)* op het eind. Daarbij wordt ook ingegaan op de grondvorm van deze *-ige*-woorden.

Les 6: Foto's - Samen Werken

- 1 *Zelfstandig Werken*. In deze oefening ervaren de leerlingen wat het bijvoeglijk naamwoord is, omdat de bijvoeglijke naamwoorden op een onnadrukkelijke wijze worden gebruikt.
- 2 *Samen Werken*. De leerling krijgt de ervaringsregel uit oefening 1 expliciet aangeboden: Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een *de-* of *het-*woord: een zelfstandig naamwoord.
- 3 *Samen Werken*. Vervolgens wordt de regel voor de stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden aangeboden en ingeoefend. Wijs de leerling indien nodig nog eens op de toegevoegde *-en*.

Les 7: Grappig of lastig? - Zelfstandig Werken

Alle behandelde soorten bijvoeglijke naamwoorden komen in deze les aan bod
In de eerste oefening gaat het om de toevoeging *-ig* of *-ige*. Deze oefening is zelfcorrigerend.

Suggesties

Alle aanwezige zaken in de klas kunnen benoemd worden met toevoeging van het fabricagemateriaal. Houten tafels, glazen ruiten, rubberen doppen onder de stoelen, papieren tekenblaadjes, gouden ringen, zilveren oorbellen, chromen deurkrukken. Dan kan ook op de uitzondering van *plastic* en *nylon* worden gewezen.

► Les 8: Terry de teckel

► Les 9: Hondenwerk

categorie
zinsvorming

taalaspect
zinsvorming

voorbeeld
Terry heeft een vriendinnetje
en zij heet Teckeltje.

Toets M7

In de toets gaat het om een tweetal aspecten van zinsvorming:

- het herkennen van (in-)correcte zinnen
- het qua woordvolgorde kloppend maken van (bij)zinnen.

Taalmakkers M7

In *Taalmakkers M7* wordt geoefend met samengestelde zinnen. Daarbij gaat het er vooral om dat de leerlingen merken of die zinnen correct zijn of niet correct, omdat de woordvolgorde onjuist is, of omdat er woorden ontbreken.

Uitwerking

Zinsvorming is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 8: Terry de teckel**

Zelfstandig Werken - **Les 9: Hondenwerk**

Didactiek

In eerste instantie wordt veel geoefend met het herkennen van (in-)correcte zinnen.

Daarna zoekt de leerling welk (persoonlijk voornaam)woord op een verkeerde plaats staat in de bijzin.

Daarna wordt aandacht gegeven aan de juiste woordkeus in zinnen en uitdrukkingen.

Les 22: Terry, de teckel - Samen Werken

- 1 *Samen Werken*. Deze oefening kunt u beginnen in samenwerking. Laat de leerling daarbij hardop lezen. Waarschijnlijk kan de leerling de oefening al gauw zelfstandig afmaken.
- 2 *Samen Werken*. Belangrijk is dat de leerling merkt dat het gaat om samengestelde zinnen. Zinnen dus waarin de woordvolgorde vaak anders is dan in een enkelvoudige zinnen. Kan de leerling de samengestelde zin ook anders maken? Bijvoorbeeld: *Als hij je tegenkomt, springt hij heel hoog tegen je op*. Deze zin kun je zetten naast:
Hij springt heel hoog tegen je op, als hij je tegenkomt.
Helpen dat soort (mondelinge) omzettingen om fouten in de woordvolgorde op te sporen?
- 3 *Zelfstandig Werken*. De verschillende mogelijkheden van de plaats van het ontbrekende woord dwingen tot nauwkeurig lezen.

Les 23: Hondenwerk - Zelfstandig Werken

Voor sommige leerlingen zijn dit pittige oefeningen.

Ga even na of de leerling bij oefening 1 de opgave goed begrijpt. Daarna kan hij waarschijnlijk zelfstandig verder werken.

► Les 10: De krantenwijk

► Les 11: Het laatste nieuws

categorie
zinsvorming

taalaspect
scheidbare werkwoorden

voorbeeld
kwijtraken, opzoeken

Toets M7

Er is een sterke samenhang tussen scheidbare werkwoorden en het gebruik van voorzetsels. Veel scheidbare werkwoorden bestaan immers uit een werkwoorddeel plus een voorzetseldeel: *afluisteren, opkopen, tegenkomen, doorrijden*.

In deze toets gaat het bij dit onderdeel om het kiezen van het goede voorzetsel bij scheidbare werkwoorden: *aankomen, opkomen, doorkomen, inkomen*.

Taalmakkers M7

Bij de lessen in *Taalmakkers* is gebruik gemaakt van de Cito-lijsten van scheidbare werkwoorden. Door de hierin gegeven scheidbare werkwoorden vaak te oefenen ontstaat pas werkelijke beheersing.

Het is daarbij belangrijk om de delen van scheidbare werkwoorden te kunnen onderscheiden en de plaats van de verschillende delen in zinsverband correct te kunnen plaatsen.

Uitwerking

zinsvorming - *scheidbare werkwoorden* is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 10: De krantenwijk**

Zelfstandig Werken - **Les 11: Het laatste nieuws**

Didactiek

In de eerste oefening gaat het om het herkennen van scheidbare werkwoorden. Alle werkwoorden bestaan hier uit een werkwoorddeel en een voorzetseldeel.

Vervolgens moet de leerling nagaan welk deel van de werkwoorden ontbreekt en de zinnen correct afmaken.

Daarbij ontdekt de leerling:

- het werkwoorddeel verandert als het onderwerp verandert.
- het voorzetseldeel verandert niet; het verandert alleen van plaats.

In *les 12: Patat* en *les 13: Zelf koken* gaat het om voorzetsels.

Die lessen sluiten nauw aan bij deze lessen over scheidbare werkwoorden.

Les 10: De krantenwijk - *Samen Werken*

- 1 De leerling vult de goede scheidbare werkwoorden in. Laat de leerling daarbij hardop werken, zodat hij het verschil tussen de alternatieven niet alleen ziet, maar ook hoort.
- 2-3 Hier ziet de leerling dat de werkwoorden uit twee delen bestaan en ook in twee delen in zinnen voorkomen.
Daarbij valt op:
Het werkwoorddeel verandert als het onderwerp verandert.
Het voorzetseldeel zelf verandert niet; het verandert alleen van plaats.

Les 11: Het laatste nieuws - *Zelfstandig Werken*

Deze les kan waarschijnlijk zelfstandig verwerkt worden.

Suggesties

In krantenberichten - sluit aan bij het wereldje - zoekt de leerling scheidbare werkwoorden en onderstreept of kleurt die.

► Les 12: Patat

► Les 13: Zelf koken

categorie
functiewoorden

taalaspect
voorzetsels

voorbeeld
opzien *tegen*,
zich schamen *voor*

Toets M7

Toets M7 vraagt naar bekendheid met een groot aantal werkwoorden met hun vaste voorzetsel. Wie onvoldoende Nederlands beheerst, vindt houvast zolang het om concrete plaatsaanduidende voorzetsels gaat: *op* de kast, *onder* de stoel, *voor* de deur, enz. Maar bij veel voorzetsels geldt verder: veel oefenen. Want veel alternatieven lijken wel goed, maar zijn toch incorrect.

Taalmakkers M7

In Toets M7 gaat het bij voorzetselgebruik om werkwoorden met vaste voorzetsels en om het correct gebruik van losse voorzetsels. Er is in Taalmakkers dan ook een zekere samenhang tussen de lessen over voorzetsels en die over scheidbare werkwoorden. Die werkwoorden bestaan immers veelal uit werkwoorddelen plus een voorzetseldeel: *opkomen*, *terugsturen*, *meedoen*, *rondbrengen*.

Uitwerking

Functiewoorden - voorzetsels is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 12: Patat**

Zelfstandig Werken - **Les 13: Zelf koken**

Didactiek

In *Taalmakkers M7* worden allereerst voorzetsels in het algemeen herhaald. Vervolgens moeten de leerlingen kiezen tussen verschillende voorzetsels. Daarna komen de werkwoorden met vaste voorzetsels aan bod. Tenslotte gaat het over voorzetsels die een verschillende betekenis hebben als ze plaatsaanduidend of tijdaanduidend zijn: *Tegen* twee uur zet Kim haar fiets *tegen* de muur.

Les 12: Patat - *Samen Werken*

- 1 *Zelfstandig Werken*. De leerling onderscheidt de verschillende voorzetsels en schrijft deze op.
- 2 *Samen Werken*. Laat de leerling hardop werken. Dan hoort u waar hij aarzelt of waar hij meteen zeker weet wat hij moet kiezen. Bij voorzetselfouten die tegen de logica ingaan kunt u daar samen over spreken.
- 3 *Samen Werken*. De leerling kan nu uit drie mogelijkheden kiezen. Dit is vergelijkbaar met de toets-opgaven. Wanneer deze oefening vlot blijkt te gaan, kan de leerling hem zelfstandig afmaken.

Les 13: Zelf koken - *Zelfstandig Werken*

Het vaste voorzetsel van de scheidbare werkwoorden komt hier expliciet aan de orde.
De les kan waarschijnlijk zelfstandig worden verwerkt.

► Les 14: In de knoop

► Les 15: De grote vangst

categorie

functiewoorden

taalaspect

voegwoorden

voorbeeld

omdat, totdat, mits

Toets M7

In Toets M7 nemen de voegwoorden een belangrijke plaats in. Ze worden afgevraagd in 9 items. Daarbij is een opbouw in moeilijkheidsgraad:

- met een gegeven voegwoord van twee zinnen één zin maken;
- uit drie voegwoorden het juiste kiezen voor een gegeven zin;
- opdrachten waarbij een voegwoord dat niet correct is, moet geselecteerd worden;
- de keuze of een voegwoord juist is of vervangen moet worden.

Taalmakkers M7

In *Taalmakkers M7* wordt geen termen gehanteerd als hoofdzin, bijzin en nevenschikkend.

Het gaat over het verbinden van zinnen met *voegwoorden*, waarvoor ook wel de term *verbindingswoorden* wordt gebruikt. Voegwoorden komen voor in zinnen, die steeds verband met elkaar hebben. En de aard van dat verband bepaalt het voegwoord. Anders gezegd: aan het voegwoord kun je zien wat de relatie tussen die zinnen is.

De didactische lijn kenmerkt zich door een combinatie van inslijpen en analogie.

Het juiste gebruik van voegwoorden wordt bemoeilijkt doordat de betekenis van sommige voegwoorden bijna gelijk is: *doordat* - *omdat*. Bovendien zijn zinnen met voegwoorden veelal lange zinnen, waardoor het overzicht snel verloren kan gaan.

Uitwerking

Functie woorden - voegwoorden is uitgewerkt in

Samen werken - **Les 14: In de knoop**

Zelfstandig Werken - **Les 15: De grote vangst**

Didactiek

In *Taalmakkers M7* biedt een systematische aanpak van de voegwoorden. Na het ontdekken van een aantal voegwoorden worden zinnen met die voegwoorden aan elkaar gevoegd waarin de volgorde niet verandert.

Vervolgens kunnen de leerlingen een aantal voegwoorden vinden, die in een verhaal hun plaats moeten krijgen.

Hierna moeten de kinderen kiezen uit gegeven voegwoorden en de woordvolgorde zo veranderen dat goede zinnen ontstaan.

Tenslotte komt de plaats van het voegwoord vooraan in de zin aan de orde.

Les 14: In de knoop - *Samen Werken*

- 1 *Zelfstandig Werken*. Door dobber en vis bij elkaar te zoeken, vindt de leerling de zeven voegwoorden die in oefening 2 worden gebruikt.
- 2 *Samen Werken*. Door het voegwoord tussen twee zinnen te plaatsen ontstaat één zin. De woordvolgorde verandert niet in de eerste zinnen.

Laat de leerling de losse zinnen en de samengestelde zin hardop lezen, voordat hij het voegwoord opschrijft.

Les 15: De grote vangst - *Zelfstandig Werken*

Deze les kan de leerling vermoedelijk zelfstandig maken. De les heeft de volgende opzet.

- 1 Als de leerling de vissnoeren volgt, vindt hij elf voegwoorden. Deze voegwoorden moeten in oefening 2 worden ingevuld.
- 2 De gevonden voegwoorden moeten in het verhaal ingepast worden. De leerling moet eraan denken eerst de hele zin te lezen, voordat hij een voegwoord kiest.
- 3 Uit de gegeven voegwoorden kiest de leerling de juiste, waarbij de woordvolgorde in de tweede zin verandert.
- 4 In deze oefening staat het voegwoord aan het begin van de eerste zin.
- 5 Nu moet de leerling zelf het voegwoord uit de zin halen en vooraan zetten.

► Les 16: Vers brood dat is lekker

► Les 17: Dat valt tegen!

categorie

functiewoorden

taalaspect

verwijswoorden

voorbeeld

Het brood, **dat** Timo heeft gekocht.

De gevulde koek, **die** ze meenamen voor onderweg.

Toets M7

Bij *verwijswoorden* moet een deel van een zin vervangen worden door woorden als: *die* en *dat*.

Bijvoorbeeld: *Het brood, dat Timo heeft gekocht.*

De gevulde koek, die hij voor onderweg heeft gekocht.

De leerling moet weten dat woorden als *die* en *dat* naar andere woorden kunnen verwijzen. Belangrijk hierbij is dat de leerling weet waar het verwijswoord naar verwijst.

En dat een eigenaam altijd het verwijswoord *die* krijgt.

Taalmakkers M7

In *Taalmakkers M7* worden de volgende regels gevolgd:

- 'het-woorden' krijgen het verwijswoord *dat*: *Het meisje dat daar loopt, heet Raisa.*
- 'de-woorden' krijgen het verwijswoord *die*: *De jongen die daar fietst, is enig kind.*
- bij meervoud krijg je het verwijswoord *die*: *Kinderen die bergbeklimmen, zie je daar zelden.*
- eigennamen krijgen het verwijswoord *die*: *Daar loopt Ron. Die voetbalt heel goed.*

Alleen de verwijswoorden *die* en *dat* worden gebruikt in *Taalmakkers M7*. De regels komen per les aan bod. De term verwijswoord wordt in de Zelfstandig Werken-les gehanteerd.

Uitwerking

Functiewoorden - *verwijswoorden* is uitgewerkt in

Samen werken - **Les 16: Vers brood dat is lekker**

Zelfstandig Werken - **Les 17: Dat valt tegen!**

Didactiek

De kinderen ervaren:

- na eigennamen krijg je het verwijswoord: *die*.
- na 'de-woorden' krijg je het verwijswoord: *die*.
- na 'het-woorden' krijg je het verwijswoord *dat*.

In eerdere deeltjes van *Taalmakkers* is de relatie al gelegd tussen: **de** - **die** en tussen **het** - **dat**.

les 16: Vers brood dat is lekker - Samen Werken

- 1 Zonder uitleg moet de leerling kiezen uit *die* of *dat*. Laat de leerling hardop lezen.
Direct corrigeren als het fout gaat. Laat de leerling daarna het goede verwijswoord invullen.
- 2 De zinnestjes uit oefening 1 komen opnieuw aan bod bij de- en het-woorden.
Merkt de leerling dat na een meervoudswoord altijd volgt: *die*. Bij meervoud heb je immers te maken met 'de-woorden':
De leerlingen, die op school overblijven.
Ook bij verkleinwoorden in het meervoud krijg je dus: *die*.
Maar bij verkleinwoorden in het enkelvoud - altijd 'het-woorden' - krijg je steeds: *dat*.
Het meisje dat daar op de speelplaats speelt, is heel aardig.
- 3 *Zelfstandig Werken*. De regels van de verwijswoorden *die* en *dat* staan hier nog eens beknopt samengevat. De leerling kan deze oefening zelfstandig maken.

Les 17: Dat valt tegen! - Zelfstandig Werken

Deze les kan waarschijnlijk goed zelfstandig verwerkt worden.

- 1 Hier wordt de term *verwijswoord* gebruikt. De leerling moet onderstrepen, waarnaar *die* of *dat* verwijzen.
- 2 Herhaling van de *de-regel* en *het-regel*.
- 3 Toepassing van de regel, dat meervoudswoorden altijd het verwijswoord *die* krijgen.
- 4 Toepassing van de regel, dat eigennamen het verwijswoord *die* hebben.

► Les 18: Handen omhoog

► Les 19: In de supermarkt

categorie
betekenis

taalaspect
synoniemen en homoniemen

voorbeeld
Dat gratis boek kreeg hij voor niets.
Mag ik je kussen, vroeg het meisje op het kussen.

Toets M7

Toets M7 gaat ook over *synoniemen* en *homonieren*.

Bij homoniemen heeft hetzelfde woord twee verschillende betekenissen: *Ik wachtte op de bank, toen mijn moeder even geld haalde op de bank.*

De leerlingen moeten in Toets M7 bij losse woorden een homoniem kiezen. Ze hebben geen keuze uit verschillende mogelijkheden. De leerlingen moeten zelf op het homoniem zien te komen. Dit vraagt fantasie en associatief vermogen. Leerlingen vallen daar soms op uit of omdat ze eenvoudigweg niet op het woord kunnen komen.

Bij synoniemen hebben twee verschillende woorden (ongeveer) dezelfde betekenis: *precies - exact.*

De leerling krijgt in Toets M7 een vijftal opgaven over synoniemen. Daarbij moet steeds uit vier mogelijkheden een synoniem worden gekozen van een bepaald woord. Sommige van de afleiders lijken op het juiste antwoord.

Taalmakkers M7

Er is geen andere strategie voor het leren van homoniemen dan veel oefenen opdat de leerlingen bekend raken met homoniemen. Dit wordt in *Taalmakkers M7* uitgewerkt door veel homoniemen in verhaolvorm aan te bieden.

Synoniemen spelen een veel belangrijker rol in onze taal dan homoniemen. Maar ook voor synoniemen geldt dat alleen veel oefenen de woordenschat van de leerlingen uitbreidt.

Uitwerking

Betekenis - homoniemen en *synoniemen* is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 18: Handen omhoog**

Samen Werken - **Les 19: In de supermarkt**

Didactiek

De leerlingen krijgen de gelegenheid om te oefenen met homoniemen door ze eerst op te merken en vervolgens in een verhaaltje hun plaats te geven.

Vervolgens moet de leerling de verschillende betekenissen van een homoniem duidelijk maken door ze in een passende context op te schrijven.

Ook de synoniemen worden in verhaalvorm aangeboden.

Daarna krijgen de leerlingen de gelegenheid om nog eens te oefenen in losse zinnen en tenslotte moeten de leerlingen zelf de verschillende synoniemen kiezen.

Les 18: Handen omhoog - *Samen Werken*

- 1 *Zelfstandig Werken*. De oefening behoeft gewoonlijk geen begeleiding en kan dus zelfstandig worden gemaakt.
- 2 *Samen Werken*. De woorden van oefening 1 worden ingepast in een verhaaltje, waarbij duidelijk wordt wat het kenmerk van homoniemen is.
- 3 *Zelfstandig Werken*. Bij deze opgave moet de leerling onderscheid maken en de overeenkomst zoeken bij drie zinnen.
- 4 *Samen Werken*. Door suggesties te geven kunt u hierbij de leerling helpen. Het gaat erom dat de leerling met een gegeven homoniem twee zinnen maakt waarin de verschillende betekenis naar voren komt.

Les 19: In de Supermarkt - *Samen Werken*

- 1 *Samen Werken*. De leerling schrijft de synoniemen naast elkaar op de dozen. Alle woorden zijn daarbij gegeven.
- 2 *Samen Werken*. In deze oefening wordt gevraagd een synoniem van de gegeven woorden op te schrijven. Dat lukt alleen als je het synoniem kent. Daarom is een extra steuntje gegeven door het synoniem in verhaspelde vorm te geven. Daardoor heeft deze oefening tevens een enigszins zelfcorrigerend karakter.
- 3 *Zelfstandig Werken*. Hier kan de leerling zelfstandig de synoniemen uit oefening 1 en 2 vinden.
- 4 *Zelfstandig Werken*. Deze opgave heeft dezelfde vorm als de toets.

Suggesties

- In een woordenboek kunnen leerlingen zelf bij een aantal woorden synoniemen opzoeken. Lessen over synoniemen kunnen gecombineerd worden met homoniemen en tegenstellingen.
- In een woordenboek kunnen leerlingen zelf homoniemen opzoeken. Lessen over homoniemen kunnen gecombineerd worden met synoniemen en tegenstellingen.

► Les 20: Sjonnie, het konijn

► Les 21: In de zomer

categorie
betekenis

taalaspect
betekenisvelden

voorbeeld
thermometer, knaagdieren

Toets M7

In Toets M7 gaat het erom uit sterk op elkaar lijkende woorden de foute woorden te identificeren: *aangedreven*, *aangemaakte*, *aangespoelde* of *aangestroomde*.

Leerlingen met een beperkte woordenschat vallen bij dit soort opgaven uit. Losse woorden, zonder context, bieden immers nergens houvast.

Taalmakkers M7

In *Taalmakkers M7* worden steeds lessen aan woordenschat gewijd. Deze lessen bieden natuurlijk niet genoeg materiaal om leerlingen geheel 'bij' te trekken, maar ze bieden wel de woordkeus die kinderen in groep 6 en 7 gewoonlijk redelijk beheersen.

Uitwerking

Betekenis - betekenisvelden is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 20: Sjonnie, het konijn**

Zelfstandig Werken - **Les 21: In de zomer**

Didactiek

In *Taalmakkers M7* krijgen de leerlingen eerst een aantal losse woorden aangeboden, die ze vervolgens in een context hun plaats moeten geven. Daarbij en bij de volgende oefeningen blijkt of de leerlingen inderdaad de woordbetekenis kennen.

Les 20: Sjonnie, het konijn - *Samen Werken*

- 1 *Zelfstandig Werken*. In deze eerste oefening gaat het om het kiezen van goede bestaande woorden. Als de leerling ze niet goed heeft gekozen, komt dat in oefening 2 bij het samen werken aan het licht.
- 2 *Samen Werken*. De woorden uit oefening 1 moeten hier hun plaats krijgen in dit verhaal.
- 3 *Zelfstandig Werken*. De gevraagde woorden zijn alle terug te vinden in oefening 1 en 2.
- 4 *Zelfstandig Werken*. De betekenis van de gevonden woorden krijgen hun plaats in deze zelfcorrigerende oefening.

Les 21: In de zomer - *Zelfstandig Werken*

Deze les kan waarschijnlijk zelfstandig worden verwerkt

Suggesties

Laat de leerlingen van makkelijke begrippen de betekenis omschrijven.

Begin met zichtbare zaken als potlood, schrift, deur, enz.

Maak het daarna moeilijker met toch nog dichtbijge begrippen als: leerling, leerkracht, ouders, etc.

Daarna kunnen zaken als gevoelens en stemmingen omschreven woorden: verliefdheid, blij, boos, enz.

► Les 22: Met vakantie

► Les 23: Oma schrijft

categorie
betekenis

taalapect
tegenstellingen

voorbeeld
afbreken - opbouwen

Toets M7

In Toets M7 staan de taalaspecten *tegenstellingen* en *synoniemen* direct na elkaar.
Bij de tegenstellingen zijn keuze-antwoorden vaak een synoniem van het opgave-woord.

Taalmakkers M7

Voor het aanleren van tegenstellingen en synoniemen bestaan geen taalregels. Veel ervaring met goed taalgebruik in lezen en spreken vormen naast gerichte oefeningen de basis voor verdere taalbeheersing.

Uitwerking

Betekenis - tegenstellingen is uitgewerkt in

Samen werke - **Les 22: Met vakantie**

Zelfstandig Werken - **Les 23: Oma schrijft**

Didactiek

In *Taalmakkers M7* worden 'vanzelfsprekende' tegenstellingen als: *vroeg - laat* afgewisseld met tegenstellingen als: *jammer - fijn*. De lessen bieden qua leerstof veel herhaling en tot slot een toets-overeenkomstige opdracht met verwarrende synoniemen.

Les 22: Met vakantie - Samen Werken

- 1 *Zelfstandig werken.* De leerling zoekt de 14 woorden uit de letterketting.
- 2 *Samen Werken.* De brief aan oma leest u samen met de leerling. Zou jij ook zo'n brief schrijven aan je oma? Nee natuurlijk niet. Met de gevonden woorden van oefening 1 wordt de brief aan oma samen hersteld. Gebruik in de uitleg woorden als: omgekeerd en tegengesteld.
- 3 *Samen Werken.* Het schrijven van een 'tegenovergestelde' brief valt waarschijnlijk niet mee. De leerling moet 'omgekeerd' denken. De woorden uit de letterketting zijn de invulwoorden en bieden dus steun.

Les 23: Oma schrijft - Zelfstandig Werken

- 1-2 Hier moeten de leerlingen zelf tegenstellingen vinden. Naast vanzelfsprekende als: *jongen - meisje* ook minder voor de handliggende als: *uitslapen - vroeg opstaan*.
- 3 Deze oefening is qua vorm overeenkomstig met de Cito-vragen. In de afleiders zitten soms synoniemen van het basiswoord. Deze oefening is zelfcorrigerend.

Suggesties

- Laat een de leerling een kort 'tegengesteld' verhaal vertellen. Het verhaal moet heel simpel zijn. De ochtend vanaf opstaan tegengesteld beschrijven is vaak al moeilijk genoeg.
- Tegenstellingen kunnen tot veel vrolijkheid leiden, ook bij het oplossen van een conflict werkt het goed. Een conflict is immers vaak op zich een tegenstelling, een tegenover elkaar staande mening of zienswijze.

-
-
- **Les 24: In de achtbaan**
 - **Les 25: Hartstikke verliefd**
 - **Les 26: Verliefd**
 - **Les 27: In vuur en vlam**

categorie
betekenis

taalaspect
figuurlijk taalgebruik

voorbeeld
pijlsnel, goudeerlijk

Toets M7

In Toets M7 wordt *figuurlijk taalgebruik* in 7 items afgevraagd. Daarbij gaat het om:

- welke spreekwoorden betekenen ongeveer hetzelfde;
- een samenstelling met een figuurlijk deel omzetten in een uitdrukking;
- de betekenis van uitdrukkingen weten;
- het herkennen van figuurlijk taalgebruik.

Spreekwoorden, uitdrukkingen en gezegden ken je wel of je kent ze niet. De betekenis is slechts zelden af te leiden uit de uitdrukking zelf of uit de context. Bij figuurlijk taalgebruik kunnen fantasie en associatie soms helpen, maar je nog vaker op het verkeerde been zetten.

Spreekwoorden, gezegden en uitdrukkingen vergen een grote woordenschat en veelal ook een goed taalgevoel. Bij leerlingen die uitvallen ontbreken deze voorwaarden vaak. Een oplossing is slechts: veel oefenen. En bijvoorbeeld elke dag beginnen met een spreekwoord of uitdrukking.

Taalmakkers M7

Voor het gaan beheersen van een groot aantal spreekwoorden, gezegden en uitdrukkingen geldt eigenlijk maar één regel: ervaren. Veel (voor)lezen, luisteren en gericht oefenen helpen daarbij. Soms is extra hulpmogelijk, zoals bij samenstellingen met een figuurlijk deel: *kletsnat is heel erg nat*.

In Taalmakkers onderscheiden we voor de leerlingen niet apart spreekwoorden, gezegden en uitdrukkingen, maar noemen we ze gemakshalve allemaal gezegdes.

Uitwerking

Betekenis - figuurlijk taalgebruik is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 24: In de achtbaan**

Zelfstandig Werken - **Les 25: Hartstikke verliefd**

Zelfstandig Werken - **Les 26: Verliefd**

Zelfstandig Werken - **Les 27: In vuur en vlam**

Didactiek

In *Taalmakkers M7* komen achtereenvolgens spreekwoorden, samenstellingen met een figuurlijk deel en uitdrukkingen aan bod. Ieder onderdeel wordt gevolgd een oefening, waarin de betekenis wordt toegepast.

Les 24: In de achtbaan - *Samen Werken*

- 1 U gaat eerst na welke gezegdes de leerling al kent om vervolgens de overige te benoemen en heel kort uit te leggen. Ze worden verderop in deze lessen nog ingeoefend.
- 2 Omdat het eerste woord al gegeven is, kan de leerling in principe de spreekwoorden foutloos invullen. Wijs de leerling erop dat een spreekwoord vaak een soort 'levensles' is.
- 3 Oefening 3 bestaat uit samenstellingen met een figuurlijk deel. De figuurlijke delen staan steeds getekend. Lastig zijn: *steengoed* - *keigoed* - *steenhard* - *keihard* - *spierwit*.

Les 25: Hartstikke verliefd - Zelfstandig Werken

Na uitdrukkingen als moddervet en gloednieuw, blijkt in de zelfcorrigerende oefening 4 dat het vriendinnetje van Winston de naam Nesrin te dragen. Deze taak kan waarschijnlijk geheel zelfstandig verwerkt worden.

Les 26: Verliefd - Zelfstandig Werken

Deze les kan waarschijnlijk zonder hulp goed gemaakt worden.

Les 27: In vuur en vlam - Zelfstandig werken

Deze les kan waarschijnlijk zelfstandig verwerkt worden.

Suggesties

Begin elke dag met een uitdrukking of spreekwoord. Laat het verband houden met het weer, komende feestdagen, een bijzondere gebeurtenis, enz.

.....

Stenvertboks • Taalmakers • aantekeningen

T44

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

T46

Figure 1. A schematic diagram of the experimental setup. The subject is seated in a chair, viewing a video screen. The screen displays a target (a small circle) and a starting point (a small circle). The subject's hand is positioned at the starting point. The distance between the starting point and the target is 10 cm. The subject is instructed to move the hand from the starting point to the target. The video screen is positioned 40 cm from the subject's hand. The subject's hand is positioned at the starting point. The distance between the starting point and the target is 10 cm. The subject is instructed to move the hand from the starting point to the target. The video screen is positioned 40 cm from the subject's hand. The subject's hand is positioned at the starting point. The distance between the starting point and the target is 10 cm. The subject is instructed to move the hand from the starting point to the target. The video screen is positioned 40 cm from the subject's hand.

Handwriting practice lines consisting of multiple horizontal dotted lines.

T48

Taalmakkers M7

Leerlingenblok

Auteurs

Renée Heiting
Janneke Huizing
At Kasbergen
Evelien Klok
Michelle Kraak
Corrie Meliefste

Coördinatie

Nico van Beusekom

Illustraties

Egbert Koopmans

Bekadidact

stenvertblok

9 789026 034466

Toelichting en Antwoorden
ISBN 90 262 0344 6

© 2001
Uitgeverij Bekadidact, Baarn
ISBN 90 262 0345 4
eerste druk, tweede oplage 2003

Basisvormgeving
LS Ontwerpers bno, Groningen

Vormgeving
Annemiek Moormann, Dronten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud Leerlingenblok

1 Op jacht 4

2 De oude tijger 6

3 Brand 8

4 In de krant 10

5 De klus is geklaard 12

6 Foto's 14

7 Grappig of lastig 16

8 Terry, de teckel 18

9 Hondenwerk 20

10 De krantenwijk 22

11 Het laatste nieuws 24

12 Patat 26

13 Zelf koken 28

14 In de knoop 30

15 De grote vangst 32

16 Vers brood dat is lekker 36

17 Dat valt tegen! 38

18 Handen omhoog! 40

19 In de supermarkt 42

20 Sjonnie, het konijn 44

21 In de zomer 48

22 Met vakantie 52

23 Oma schrijft 54

24 In de achtbaan 56

25 Hartstikke verliefd 58

26 Verliefd 60

27 In vuur en vlam 62

Hoe ver ben je? 64

1 Twee tijgers zijn op jacht. De ene tijger is *moedig* en *hongerig*. De andere tijger heeft *vreselijk* veel zin in een *heerlijke* prooi. Vul het eerst in. Schrijf daarna het *-ig*-woord en het *-lijk*-woord in de juiste staart.

een honger *ig* konijn

een sier *lijke* duif

een drift *ige* kikker

een mist *ige* brilslang

een letter *lijk* aapje

een lucht *ig* musje

een haast *ige* os

een pijn *lijke* koe

een schade *lijke* kever

een dorst *ige* ezel

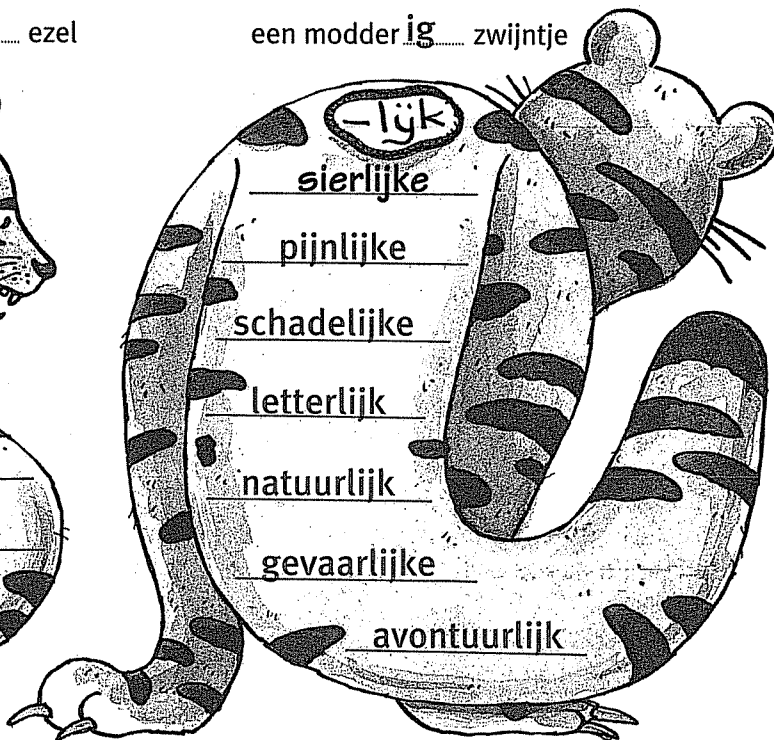
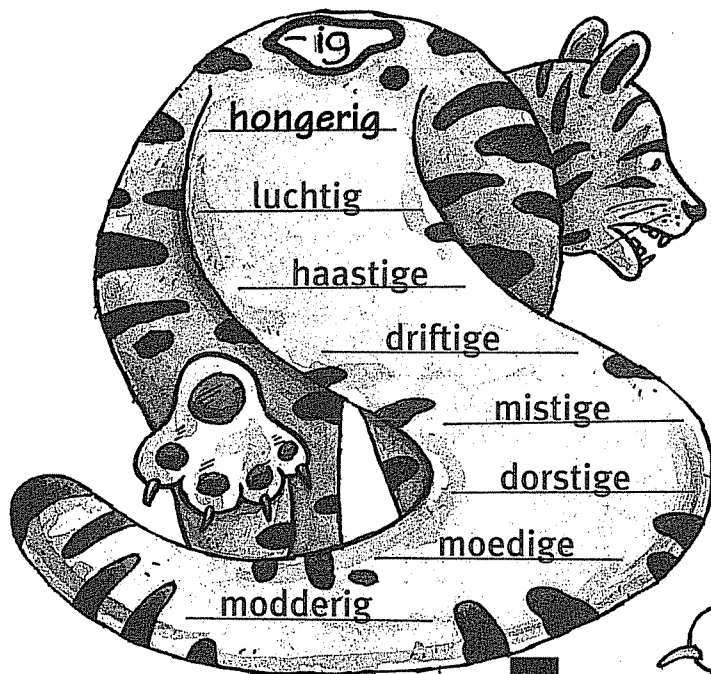
een natuur *lijk* schaap

een gevaar *lijke* beer

een moed *ige* muis

een avontuur *lijk* geitje

een modder *ig* zwijntje

2 Ook twee leeuwen gaan op jacht. De leeuwint jaagt alleen voor de aardigheid. Zij wil alleen *-heid*-woorden. De mannetjesleeuw is een beetje schaapachtig. Hij is dol op *-achtig* prooien. Maak de woorden eerst af en schrijf ze daarna in de goede staart.

teder *heid*

werkelijk *heid*

rots *achtig*

berg *achtig*

verliefd *heid*

vergeet *achtig*

aardig *heid*

leugen *achtig*

aap *achtig*

vrij *heid*

net *heid*

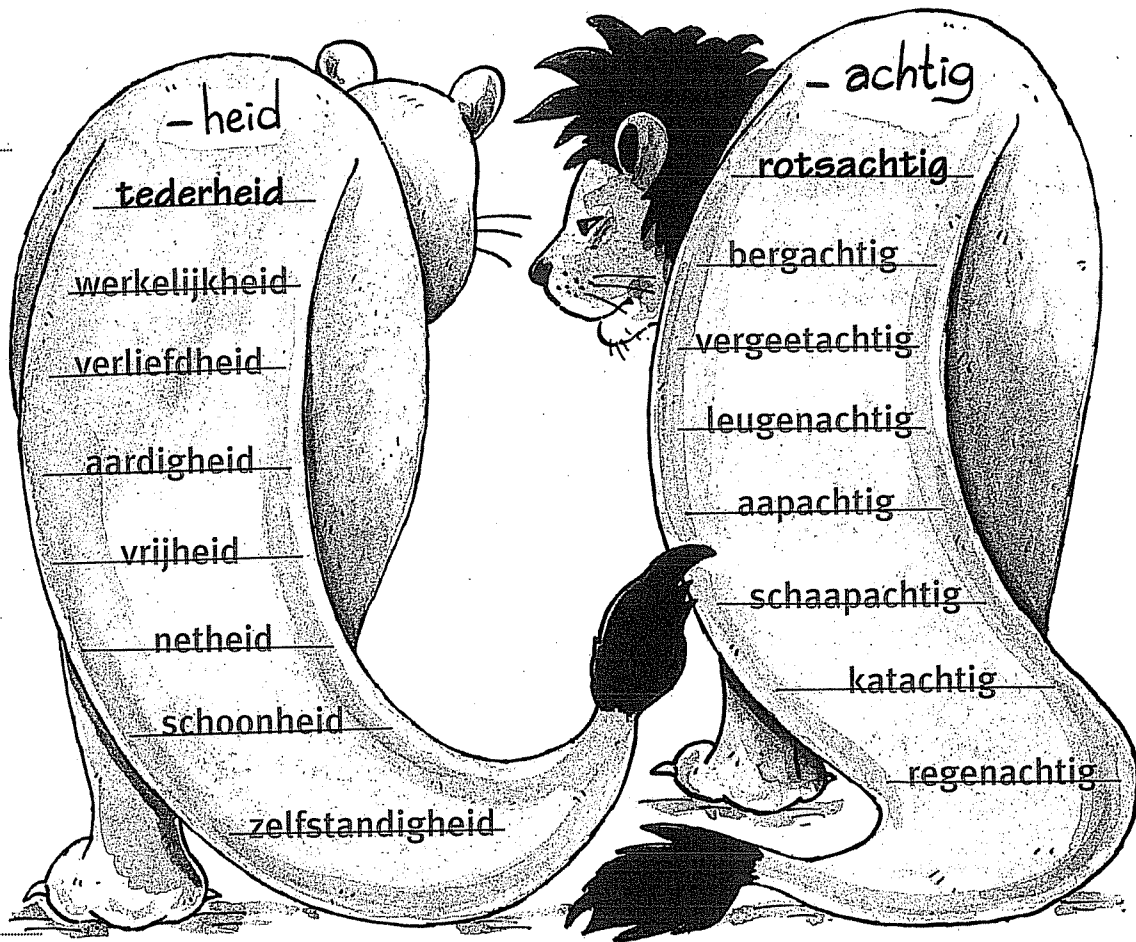
schaap *achtig*

kat *achtig*

regen *achtig*

schoon *heid*

zelfstandig *heid*

1 Gebruik de woorden maar.

Met (kat) katachtige bewegingen loopt de oude tijger (honger) hongerig en (dorst) dorstig tussen de struiken. Hij sluipt (haast) haastig over de (rots) rotsachtige bodem. Het is (regen) regenachtig weer en de tijger krijgt (modder) modderige poten. Opeens ziet hij een mooie jonge tijgerin. Het is een (schoon) schoonheid. De oude tijger is meteen tot over zijn oren verliefd. Maar (verliefd) verliefdheid van een oude tijger heeft ook (gevaar) gevaarlijke kanten. De oude tijger is een beetje (vergeet) vergeetachtig want hij is niet zo jong meer. Toch probeert hij een stoere en (moed) moedige indruk te maken. Hij klimt (aap) aapachtig in de top van een hoge boom. Maar zijn vieze poten bieden hem geen houvast. Met een (sier) sierlijke boog stort hij naast de mooie tijgerin neer. Hij lacht een beetje (schaap) schaapachtig naar haar. (Natuur) Natuurlijk kijkt de tijgerin niet eens naar hem. Een (schande) schandelijke en (pijn) pijnlijke afgang rijker gaat de oude tijger (drift) driftig verder met de jacht.

3 Maak er staartwoorden van. Welk staartwoord past er dan niet?

1 **v** mist

d dorst

p pijn

r moed

3 **c** lucht

s vrij

t schoon

p moeilijk

2 Gebruik nog een paar staartwoorden.

1 De tijger verloor de (werkelijk)
..... **werkelijkheid** uit het oog.

2 Voor de (aardig) **aardigheid**
wilde hij een (avontuur)
..... **avontuurlijke** indruk maken.

3 Hij sloeg (letter) **letterlijk**
en (figuur) **figuurlijk** een
modderfiguur.

4 En dat is de (waar) **waarheid**

5 Zo eindigt een ((v)lucht)
..... **(v)luchtig** avontuurtje.

2 **p** eer

t eigen

e moeilijk

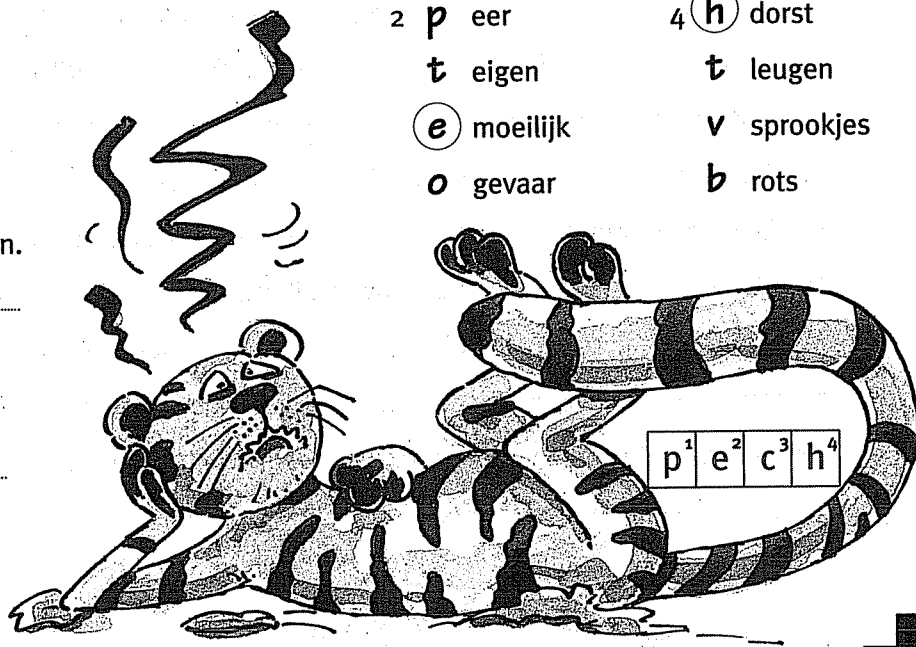
o gevaar

4 **h** dorst

t leugen

v sprookjes

b rots

1 Vul de goede vorm van het werkwoord in.

Moniek (zijn) is alleen thuis. Haar ouders (werken) werken allebei. Haar moeder (werken) werkt als verpleegster in het ziekenhuis en haar vader (zijn) is brandweerman. Monieks huiswerk (zijn) is af en in tv-kijken (hebben) heeft ze geen zin.

Ze (vervelen) verveelt zich. Zij (lopen) loopt door het huis en (zien) ziet de sigaren van haar vader. Ze (pakken) pakt er één. Ze (zoeken) zoekt een lucifer en ze (steken) steekt de sigaar aan. Bah, dat (smaken) smaakt vies! Opeens (gaan) gaat de telefoon, Moniek (schrikken) schrikt ervan. De sigaar (vallen) valt uit haar handen en (rollen) rolt onder de bank. Ze (kunnen) kan er net niet bij. Ondertussen (rinkelen) rinkelt de telefoon maar door. Moniek (raken) raakt in paniek. De halve kamer (staan) staat vol rook. Ze (nemen) neemt de telefoon op en zegt: 'U (moeten) moet van de lijn, ik (hebben) heb de brandweer nodig!' 'Maar je (spreken) spreekt met de brandweer, ik (zijn) ben het, je vader! Ik (komen) kom vanavond iets later thuis.' 'Nee,' roept Moniek. '(Komen) Kom snel, er (zijn) is brand.' Even later (zijn) is de brandweer er. Politieagenten (zetten) zetten de straat af. Een ambulance (snellen) snelt met gillende sirene de straat in, een verpleegster (stappen) stapt uit. Vlak daarachter (rijden) rijdt een auto met een journalist en een fotograaf erin. De volgende dag (staan) staat er in de krant: Brandweerman (blussen) blust zijn eigen huis.

2 De journalist stelt iedereen steeds dezelfde vragen.

Wat doet u nu?

- 1 Journalist: Ik (stellen) stel vragen.
- 2 Verpleegster: Ik (verzorgen) verzorg zieke mensen.
- 3 Brandweerman: Ik (blussen) blus een brand.
- 4 Fotograaf: Ik (maken) maak foto's.
- 5 Politieagent: Ik (delen) deel bekeuringen uit.
- 6 Moniek: Ik (roken) rook geen sigaren meer.

3 De verleden tijd gaat over vroeger (gisteren), maar het werk hoeft nog niet klaar (voltooid) te zijn.

Wat deed u gisteren?

- 1 Journalist: Gisteren stelde ik vragen.
- 2 Verpleegster: Gisteren verzorgde ik zieke mensen.
- 3 Brandweerman: Gisteren bluste ik een brand.
- 4 Fotograaf: Gisteren maakte ik foto's.
- 5 Politieagent: Gisteren deelde ik bekeuringen uit.
- 6 Moniek: Gisteren rookte ik een sigaar.

4 In de volgende oefening is het werk klaar. Het is voltooid. De laatste letter ervan hoor je al in de verleden tijd: stelde-gesteld.

Wat heeft u gisteren gedaan?

- 1 Journalist: Gisteren heb ik vragen gesteld.
- 2 Verpleegster: Gisteren heb ik zieke mensen verzorgd.
- 3 Brandweerman: Gisteren heb ik een brand geblust.
- 4 Fotograaf: Gisteren heb ik foto's gemaakt.
- 5 Politieagent: Gisteren heb ik bekeuringen uitgedeeld.
- 6 Moniek: Gisteren heb ik een sigaar gerookt.

De laatste woorden die je hebt ingevuld, noem je voltooid deelwoorden.

1 De journalist stelt aan meer mensen de vraag: 'Wat heeft u gisteren gedaan?' Vul de gevonden voltooid
deelwoorden in. Welk woord lees je in de grijze rij?

De kok: Gisteren heb ik het eten *(koken)*

De metselaar: Gisteren heb ik een huis *(bouwen)*

De wielrenner: Gisteren heb ik *(fietsen)*

De visser: Gisteren heb ik *(vissen)*

De voetballer: Gisteren heb ik een doelpunt (*scoren*)

De vuilnisman: Gisteren heb ik het vuilnis (*ophalen*)

De dief: Gisteren heb ik een horloge (pikken)

De arts: Gisteren heb ik een patiënt (opereren)

↓

1	g	e	k	o	o	k	t		
2	g	e	b	o	u	w	d		
3	g	e	f	i	e	t	s	t	
4	g	e	v	i	s	t			
5	g	e	s	c	o	o	r	d	
6	o	p	g	e	h	a	a	l	d
7	g	e	p	i	k	t			
8	g	e	o	p	e	r	e	e	r

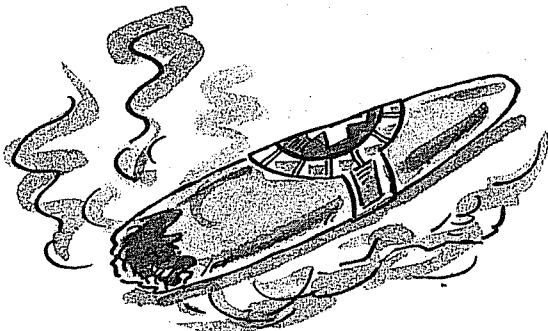
2 Niet alle voltooid deelwoorden beginnen met *ge-*. Soms staat er een woordje voor zoals bij *opgehaald*.

De politieagent heeft de straat (afzetten) **afgezet** en het verkeer (tegenhouden) **tegegehouden**. De ambulance heeft Moniek (meenemen) **meegenomen**. Moniek heeft haar fout eerlijk (toegeven) **toegegeven**. Omdat haar vader toevallig heeft (opbellen) **opgebeld** is de brandweer op tijd (aankomen) **aangekomen**. Vader heeft alle sigaren (weggeven) **weggegeven**. Hij is met roken (ophouden) **opgehouden**.

3 Sommige werkwoorden hebben als voltooid deelwoord *-ge-* in het midden.

<i>hele werkwoord</i>	<i>voltooid deelwoord</i>
binnenkomen	<u>binnengekomen</u>
bijhouden	<u>bijgehouden</u>
uitnodigen	<u>uitgenodigd</u>
nalopen	<u>nagelopen</u>
voortmaken	<u>voortgemaakt</u>
toegeven	<u>toegegeven</u>
meenemen	<u>meegenomen</u>
tegenhouden	<u>tegengehouden</u>
teruggeven	<u>teruggegeven</u>
opschrijven	<u>opgeschreven</u>

4 Sommige voltooid deelwoorden krijgen geen *-ge-* erbij. Kijk maar: *verzorgd*. Denk aan *d* en *t*! Het 'kofschip' helpt je.

De journalist heeft het verhaal van Moniek niet (*veranderen*) veranderd. Hij heeft het goed (*onthouden*) onthouden.
De politie en de brandweer hebben het verhaal ook (*geloven*) geloofd. Moniek heeft het verhaal wel tien keer (*herhalen*) herhaald. Alle kinderen van haar school hebben haar op de krantenfoto (*herkennen*) herkend. Toch is zij door het avontuur een beetje (*veranderen*) veranderd. Ze heeft zich geen seconde meer (*vervelen*) verveeld. Haar moeder heeft haar een beetje (*verwennen*) verwend.

5 Maak de zinnen maar af.

Moniek had een sigaar (*aansteken*) aangestoken.
Nou, dat is haar niet goed (*bevallen*) bevallen. De sigaar is onder de bank (*vallen*) gevallen. Het huis stond vol rook. Gelukkig heeft de brandweer haar (*redden*) gered. En Monieks vader is (*ophouden*) opgehouden met roken!

- 1 Zoek nog meer voltooid deelwoorden en hele werkwoorden. Denk aan het 'kofschip'.

hele werkwoord

beloven

bekijken

bederven

erkennen

ervaren

geloven

gebruiken

herkennen

herinneren

herdenken

onthouden

ontbijten

ontdekken

veranderen

verrassen

voltooid deelwoord

beloofd

bekeken

bedorven

erkend

ervaren

geloofd

gebruikt

herkend

herinnerd

herdacht

onthouden

ontbeten

ontdekt

veranderd

verrast

- 2 Bij voltooid deelwoorden gebruik je de werkwoorden *hebben* en *zijn*.

De brandweermannen *hebben* de brand *geblust*.

De brandweermannen *zijn* op tijd *gekomen*.

Vul hieronder een vorm van *hebben* of *zijn* in.

1 De journalisten hebben in de krant geschreven.

2 De journalist heeft in de krant geschreven.

3 De patiënt is geopereerd.

4 De dokter heeft geopereerd.

5 De fotograaf heeft veel foto's gemaakt.

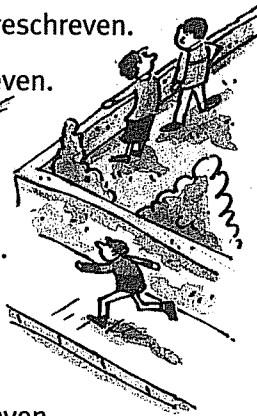
6 De agenten hebben de weg afgezet.

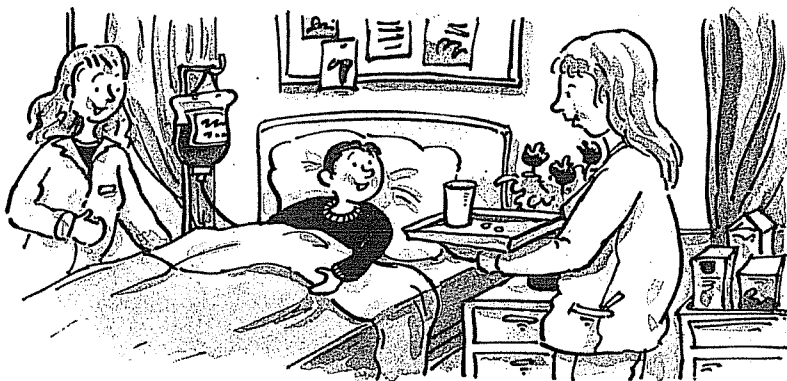
7 De agent is bij de brand geweest.

8 De verpleegster heeft medicijnen gegeven.

9 De verpleegsters zijn aardig voor Moniek geweest.

10 De brandweerman is met roken gestopt.

3 Bij voltooid deelwoorden kun je ook de verleden tijd van hebben en zijn gebruiken: ik *had*, jij *was*.

- 1 De agenten hadden het verkeer tegengehouden.
- 2 De brandweerman had naar huis opgebeld.
- 3 De fotografen hadden foto's van de brand gemaakt.
- 4 De fotograaf was zijn fototoestel vergeten.
- 5 De journalist had vragen gesteld.
- 6 De verpleegsters waren in het ziekenhuis gebleven.
- 7 De dokter had Moniek onderzocht.
- 8 De brandweerman had de ladderwagen bestuurd.

4 Maak de zinnen maar af. Gebruik in elke zin wel een voltooid deelwoord. En denk aan het 'kofschip'.

bijvoorbeeld

- 1 De timmerman heeft op zijn duim

geslagen

- 2 De machinist heeft de trein

bestuurd

- 3 De directeur heeft de leerling

gefeliciteerd

- 4 De slagers hebben het vlees

gesneden

- 5 De ober heeft de klanten bediend

- 6 Onze juf is met vakantie geweest

- 7 De verhuizer heeft de verhuizing snel

geregeld

- 8 De boer heeft de koeien gemolken

- 9 De fietser is door rood gereden

- 10 De fietsenmaker heeft de banden

geplakt

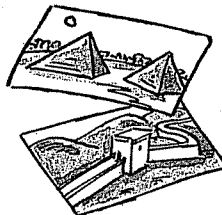
1 Juffrouw Francisca laat foto's van haar vakanties zien. De kinderen van de klas proberen de namen van de gebouwen of torens te vinden. Om de kinderen te helpen, geeft ze er een schuingedrukt bijvoeglijk naamwoord bij.

Madurodam - de toren van Pisa - de Chinese muur -

Manneke Pis - de piramiden - het Vrijheidsbeeld

de Euromast - de totempalen - de Eiffeltoren -

de Magere Brug

1 De scheve toren in Italië	<u>de toren van Pisa</u>
2 De ijzeren toren in Parijs	<u>de Eiffeltoren</u>
3 Het hoge beeld in New York	<u>het Vrijheidsbeeld</u>
4 De stenen driehoeken in Egypte	<u>de piramiden</u>
5 Het bronzen beeldje in Brussel	<u>Manneke Pis</u>
6 De lange muur in China	<u>de Chinese muur</u>
7 De houten palen van indianen	<u>de totempalen</u>
8 Een smalle brug in Amsterdam	<u>de Magere Brug</u>
9 De hoge mast in Rotterdam	<u>de Euromast</u>
10 Het kleine pretpark in Den Haag	<u>Madurodam</u>

2 Een bijvoeglijk naamwoord hoort bij een *de*-woord of *het*-woord. Het vertelt iets over dat woord. Onderstreep de bijvoeglijke naamwoorden.

Dolf, de stoere man van de aardige juffrouw Francisca, zoekt een hoge toren of een hoge brug.

Hij wil bungy-jumpen. Hij wil dus naar beneder springen met een lang elastiek aan zijn benen. Na een lange zoektocht heeft hij een goede

toren gevonden, de Rotterdamse Euromast. Dolf is nu boven. Hij maakt het dikke elastiek vast aan zijn gespierde benen.

Hij staat klaar voor de gevaarlijke sprong.

Van alle kanten komen nieuwsgierige mensen aanrennen. Dolf springt en met een harde klap valt hij op de grond.

Was het een slap elastiek? Was het geen stevige knoop?

Volgende keer maar niet meer springen in Madurodam, hè Dolf?

3 Sommige bijvoeglijke naamwoorden vertellen waar een *de-woord* of *het-woord* van gemaakt is.

Het bijvoeglijke naamwoord eindigt dan op *-en*.

De school van juffrouw Francisca heeft (*steen*) stenen

muren en (*glas*) glazen

deuren. Op het schoolplein staat

een (*hout*) houten schuurtje. Hierin staan (*ijzer*) ijzeren

duwkarren. De fietsenstalling heeft een (*metaal*) metalen

dak. Naast de school staat een (*steen*) stenen moskee

met een (*goud*) gouden koepel. Aan het eind van de straat

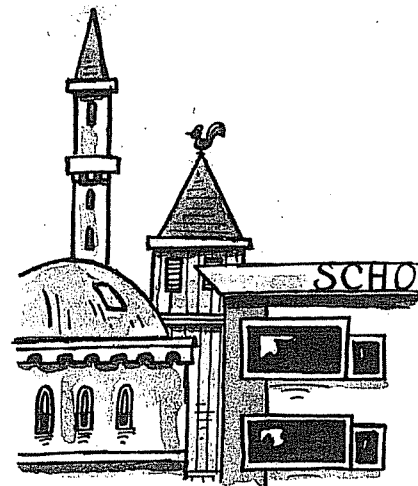
staat een (*hout*) houten kerkje met een (*koper*) koperen

dak. In de toren hangen (*brons*) bronzen klokken en

op de top staat een (*zilver*) zilveren haan. Naast

deze haan staat Dolf met een (*wol*) wollen

draadje om zijn benen.

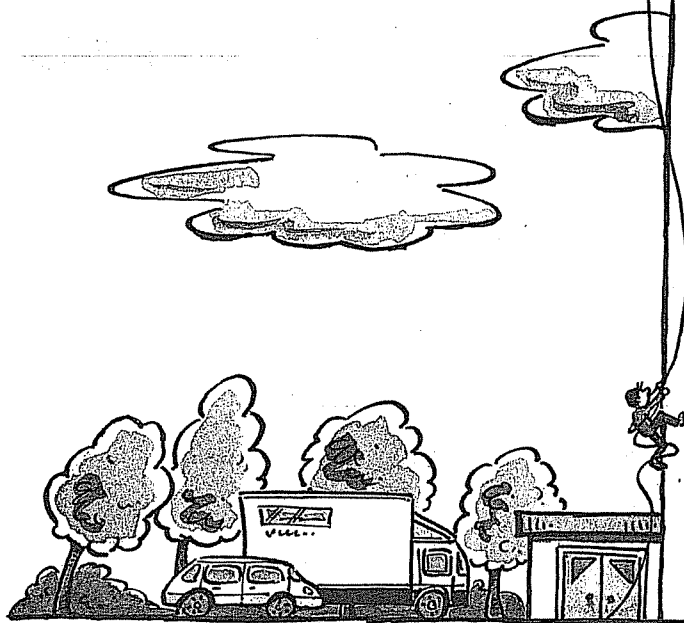

Grappig of lastig?

① Van de volgende *de*-woorden en *het*-woorden kun je bijvoeglijke naamwoorden maken. Ze eindigen dan op *-ig(e)*. Wat lees je in de grijze ramen van de flat?

Dit is geen

t o r e n f l a t

mist

dorst

grap

pret

angst

stof

last

macht

vocht

m i s t i g

d o r s t i g

g r a p p i g

p r e t t i g

a n g s t i g

s t o f f i g

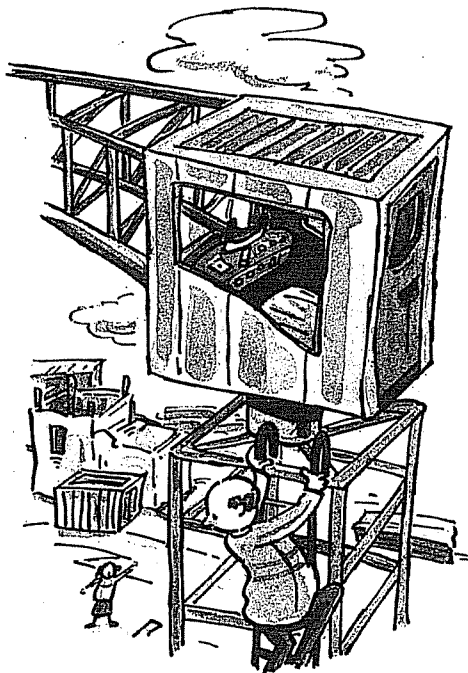
l a s t i g

m a c h t i g

v o c h t i g

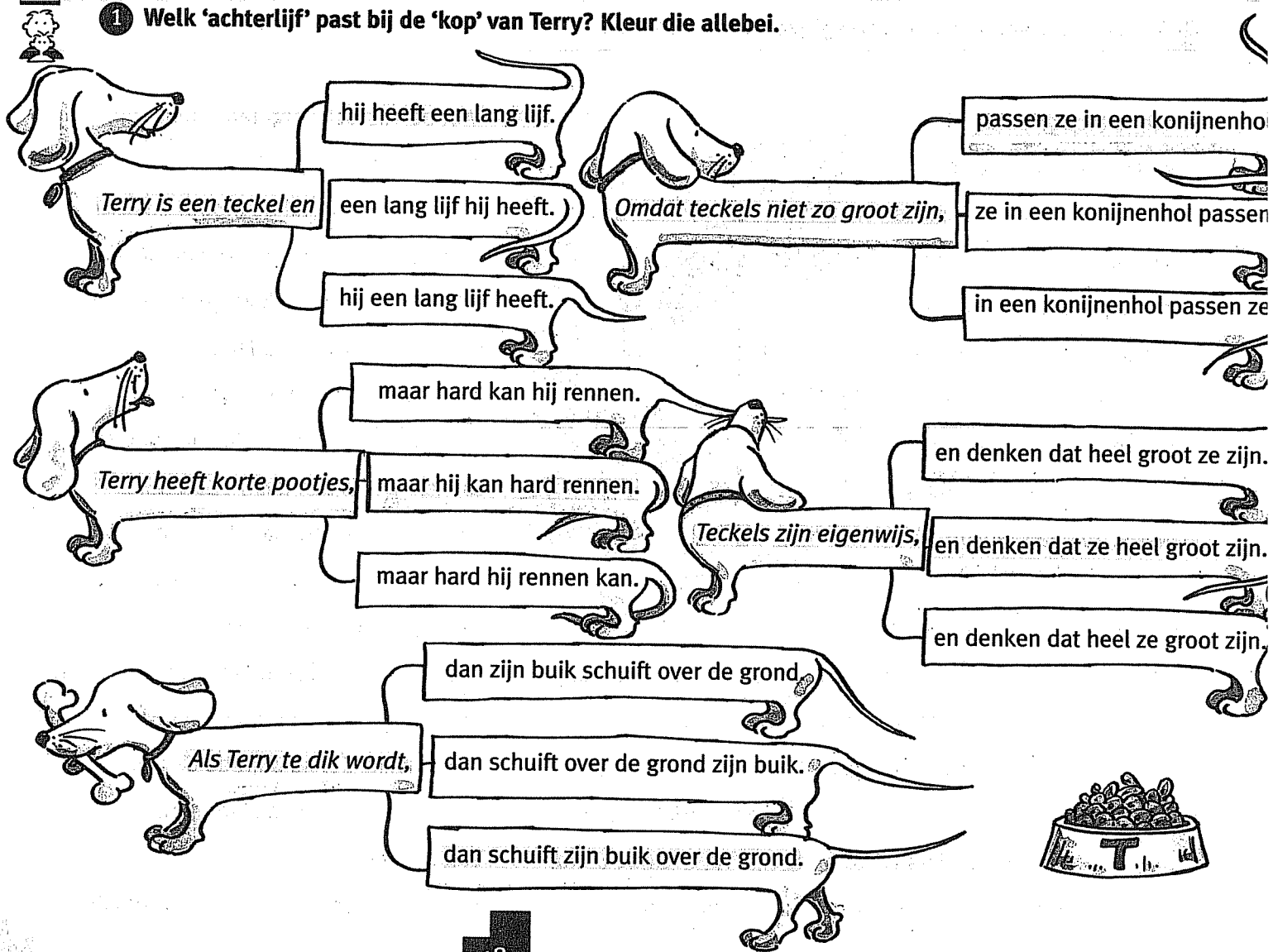
2 Vul de juiste vorm van de bijvoeglijke naamwoorden in.

Naast de (hoog) hoge torenflat staat een (ijzer) ijzeren bouwkraan. Het is een (mist) mistige dag. Maar als je goed kijkt, zie je een (kaal) kale man naar boven klimmen, het is Rolf. Beneden staat een (angst) angstige vrouw, dat is Jeanette. Ze heeft (vocht) vochtige ogen. Zijn dat tranen of komt het door de (stof) stoffige bouwplaats? Ze roept en zwaait naar haar (stoer) stoere man. Maar Rolf hoort niets. Met (groot) grote stappen klimt hij langs de (metaal) metalen trap omhoog. Het zijn (last) lastige treden. Hij heeft het (vaag) vage gevoel iets vergeten te zijn. Hij voelt de (hard) harde wind en krijgt (koud) koude handen.

‘Wat ben ik toch vergeten?’ denkt hij. Rolf is nu bij het (glas) glazen hokje. Dan hoort hij de (hoog) hoge stem van Jeanette. ‘Je bent het (stevig) stevige elastiek vergeten,’ gilt ze. Rolf gaat snel in het (klein) kleine hokje zitten. Hij laat de (macht) machtige haak vlakbij Jeanette zakken. Dat is een (last) lastig karweitje. Jeanette hangt het (sterk) sterke elastiek aan de haak. De haak gaat omhoog tot bij het (glas) glazen hokje. Rolf pakt het elastiek en doet het snel om zijn (geel) gele broodbakje. Zo, nu blijft de deksel er netjes opzitten en kan kraandrijver Rolf aan het werk. Wat een (grap) grappig verhaal!

1 Welk 'achterlijf' past bij de 'kop' van Terry? Kleur die allebei.

2 Teckels zijn eigenwijs en een beetje dom. Maar jij vast niet.
Zet een bij de woorden die op de verkeerde plaats staan.

Terry, de teckel vindt iedereen aardig en daarom hij is geen goede waakhond. Als hem je tegenkomt, dan springt hij heel hoog tegen op je. Een beetje vervelend is dat dan hij tegelijk een klein plasje doet. Op een nacht er werd bij het baasje van Terry ingebroken. 'Leuke man,' dacht Terry, toen de gemaskerde inbreker hij zag. De inbreker pakte het geld en de juwelen en die deed in een zak. Kwispelend liep Terry op af hem. De inbreker zag niet hem en

struikelde over het lange lijf. 'Hij wil spelen,' dacht Terry. Tegen de inbreker gevallen sprong hij blij op. Terwijl hij sprong, hij deed een plas. De inbreker stond snel op en rende hij met een natte broekspijp het huis uit. Het geld en de juwelen hij liet op de grond liggen.

3 In elke zin ontbreekt een woordje.
Waar moet dat staan?

1 ze	moet bij	(a) (b) (c) (d)
2 soms	moet bij	(a) (b) (c) (d)
3 meteen	moet bij	(a) (b) (c) (d)
4 soms	moet bij	(a) (b) (c) (d)

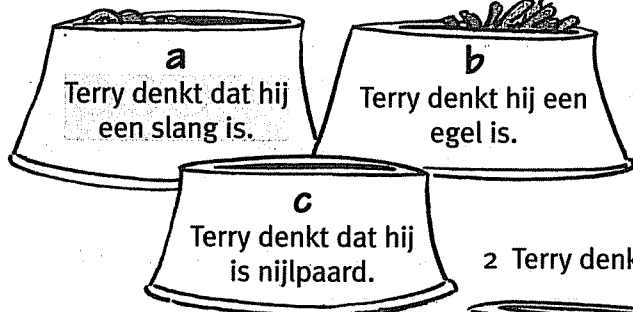
- 1 Terry heeft ^a een vriendinnetje en ^b heet ^c Tekkeltje ^d.
- 2 Die ^a wandelt met ^b haar bazinnetje en met Terry's ^c baasje ^d in het park.

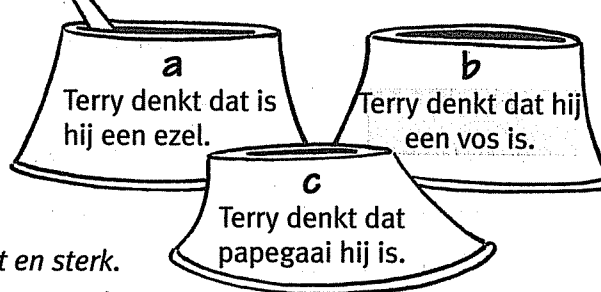
- 3 Soms ^a doet Tekkeltje een plasje ^b. En ^c probeert Terry nog ^d hoger tegen de boom te plassen.
- 4 Daar ^a moet je ^b pijn ^c in je rug voor overhebben, ^d denkt hij!

- 1 Terry is in de war. Hij denkt vreemde dingen en hij zegt ze ook raar. Jij niet. Welke zinnen zegt hij wel goe. Geef die voerbak maar een kleurtje.

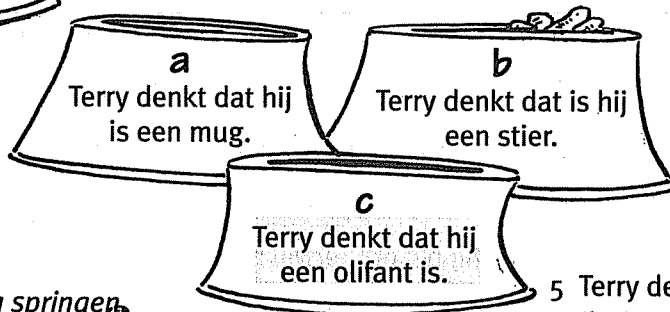
1 Terry denkt: *Ik kan goed sluipen.*

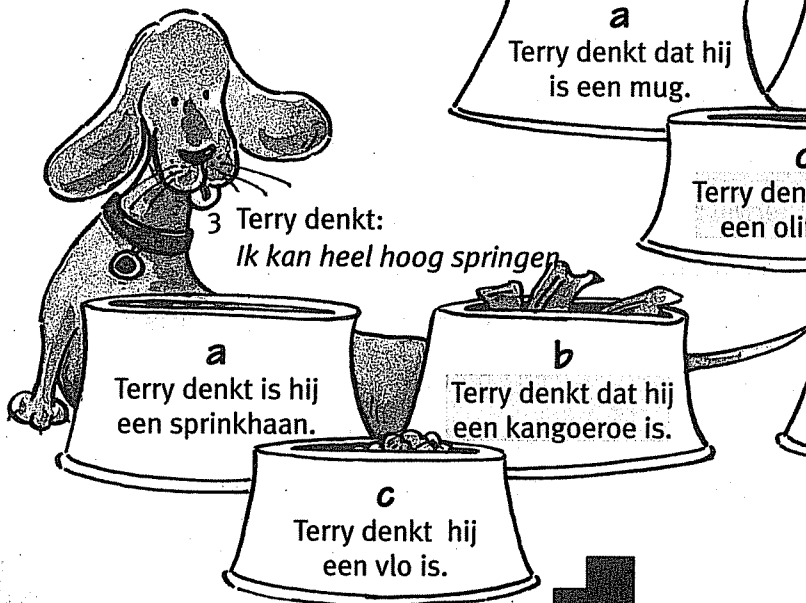
4 Terry denkt: *Ik ben heel erg slim.*

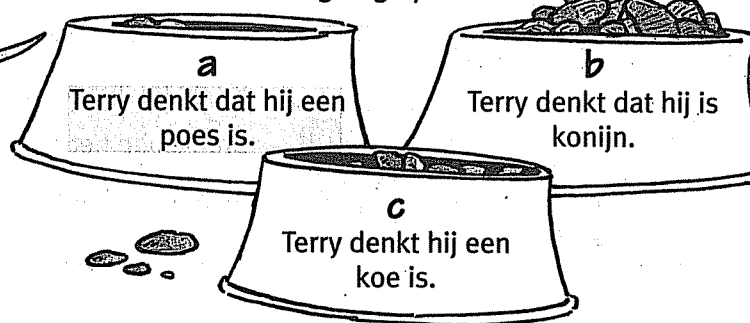
2 Terry denkt: *Ik ben heel groot en sterk.*

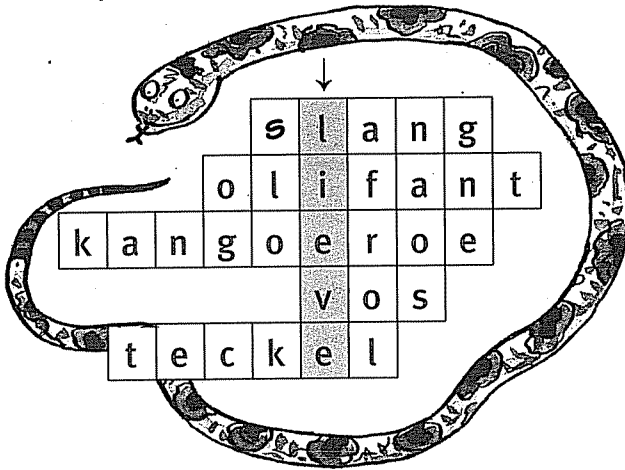
3 Terry denkt: *Ik kan heel hoog springen.*

5 Terry denkt: *Ik ben heel erg lief en ik zit graag op schoot.*

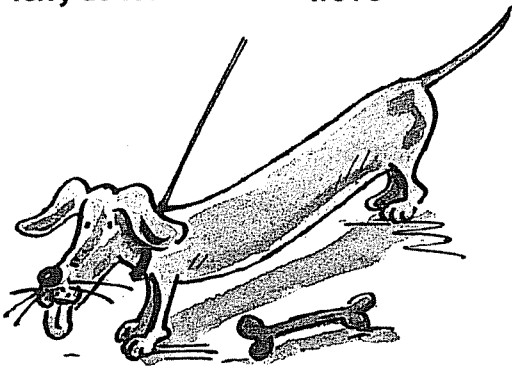

2 Vul de dieren die je hiernaast gevonden hebt hieronder in.

Het woord in de grijze balk kun je hier invullen.

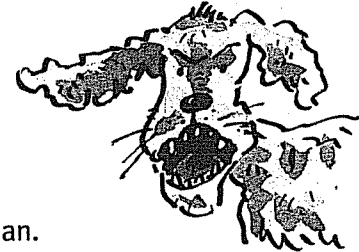
Terry de Teckel is een lieve hond.

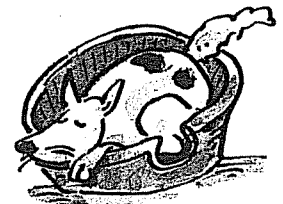
3 Hieronder staan gezegdes. Ze gaan over honden. Je leest ook wat deze gezegdes betekenen. Maar steeds ontbreekt hetzelfde woord in het gezegde en in de uitleg. Welk woord ontbreekt er?

Vul dat maar in. Kies uit:

niet - je - bekend - je -
behandeld - geen

- 1 Overal slecht bekend staan.
Terry stond bekend als de bonte hond.
- 2 Voor iemand met een grote mond hoef je niet bang te zijn.
Blaffende honden bijten niet.
- 3 Zo lelijk wil geen mens behandeld worden.
Daar lusten de honden geen brood van.
- 4 Waarom zou je iemand op iets wijzen als hij zelf niks in de gaten heeft?
Je moet geen slapende honden wakker maken.
- 5 Ik doe heus niet wat je tegen me zegt.
Commandeer je hondje en blaf zelf.
- 6 Hij werd slecht behandeld.
Als een hond behandeld worden.

1 Vul de goede woorden in.

Halil, de oudste broer van Agmad, is ziek. Hij kan hierdoor zijn krantenwijk kwijtraken (*kwijtraken, verkrijgen*).

Agmad wil daarom iets met Halil afspreken (*afmaken, afspreken*). 'Ik kan toch die kranten rondbrengen

(*verzorgen, rondbrengen*).' 'Dat mag niet,' zegt hij, 'jij bent te

jong.' Maar Agmad zegt: 'Ik kan jouw kleren aantrekken (*aantrekken, aanhouden*), niemand merkt er iets

van.' Halil brengt een ochtendkrant rond en daarom moet Agmad vroeg opstaan (*voortmaken, opstaan*). De

wekker gaat al om 5 uur. Agmad stapt uit bed en gaat zich aankleden (*verkleeden, aankleden*). De kleren van

Halil zijn iets te groot. Het is gelukkig koud, Agmad kan dus ook een muts van Halil opdoen (*aantrekken, opdoen*). Hij sluipt naar beneden. Vader en moeder mogen niet wakker worden. Hij pakt zijn fiets: lekke band!

'Dat moet ik weer meemaken (*meemaken, meedoen*).' Agmad pakt nu de fiets van zijn vader. Stilletjes fietst

hij de straat uit. Het zadel staat veel te hoog. Als hij de fiets maar op tijd kan terugbrengen (*terugbrengen,*

terugsturen), dan zal vader nergens achterkomen (*ontdekken, achterkomen*). Nu eerst de kranten

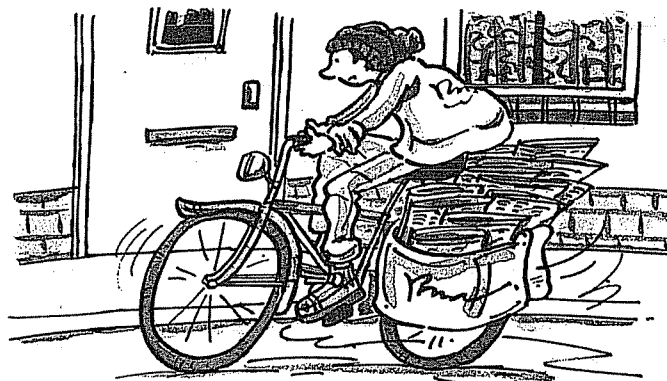
ophalen (*opzoeken, ophalen*). Agmad pakt de honderd kranten die klaarstaan (*klaarstaan, klaarzijn*).

Hij moet voortmaken (*voortmaken, afmaken*). De fiets moet op tijd terug zijn. Slingerend rijdt Agmad door

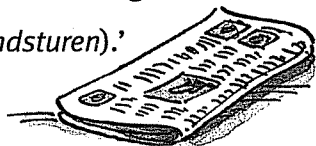
het halfdonker. Het fietsen gaat zwaar. In een boekje van Halil staan de honderd adressen van de mensen, die een

krant moeten ontvangen (*ontvangen, bezorgen*). Maar lezen en fietsen kan niet goed samengaan

(*gelijk lopen, samengaan*).

Pas op, een auto! Agmad schrikt. Het voorwiel botst tegen de stoeprand. De fiets met de kranten valt. Agmad kan hem niet tegenhouden (*tegenhouden, terughouden*). De kranten vallen op de grond. Agmad zou nu het liefst willen wegrennen (*wegrennen, teruglopen*). Opeens hoort Agmad iemand aankomen (*aankomen, achterkomen*). Wie is dat? Agmad herkent de fiets, de broek en de das van Halil. Maar die broek is te klein en achter die das zit een grote snor. 'Vader!' roept Agmad verbaasd. 'Ik geloof dat we hetzelfde plannetje hadden bedacht,' lacht vader. 'Kom, laten we de kranten oprapen (*optrekken, oprapen*) en de kranten samen rondbrengen (*rondbrengen, rondsturen*).'

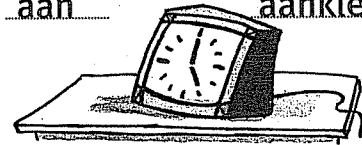

2 Sommige werkwoorden bestaan eigenlijk uit twee woorden.

Denk maar aan tegen - komen en terug - lopen.

Vul maar in.

1 Halil <i>raakt</i> zijn baan niet <u>kwijt</u>	<i>hele werkwoord</i>
<u>kwijtraken</u>
2 Agmad <i>spreekt</i> daarom iets <u>af</u>	<u>afspreken</u>
3 Hij <i>brengt</i> de kranten <u>rond</u>	<u>rondbrengen</u>
4 Agmad <i>trekt</i> de kleren van Halil <u>aan</u>	<u>aantrekken</u>
5 Agmad <i>staat</i> vroeg <u>op</u>	<u>opstaan</u>
6 Hij <i>kleedt</i> zich om 5 uur <u>aan</u>	<u>aankleden</u>

3 Vul nu steeds het andere deel van het werkwoord in.

1 Agmad <u>doet</u> de muts van Halil <i>op</i> .	<i>hele werkwoord</i>
<u>opdoen</u>
2 Lekke band! Dat <u>valt</u> niet <i>mee</i> .	<u>meevallen</u>
3 Hij <u>brengt</u> op tijd de fiets <i>terug</i> .	<u>terugbrengen</u>
4 Vader <u>komt</u> nergens <i>achter</i> .	<u>achterkomen</u>
5 Agmad <u>haalt</u> eerst de kranten <i>op</i> .	<u>ophalen</u>
6 Er <u>staan</u> kranten voor hem <i>klaar</i> .	<u>klaarstaan</u>

1 Vul nu alle twee de delen van het werkwoord in.

- 1 Lezen en fietsen gaan niet goed samen
- 2 Agmad houdt de fiets niet tegen
- 3 Na de valpartij rent hij het liefst weg
- 4 Agmad hoort een fiets. Er komt iemand aan
- 5 Samen met zijn vader raapt Agmad de kranten op
- 6 En samen maken zij de bezorging af

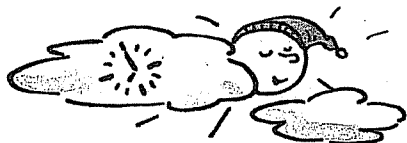
hele werkwoord

samengaan
tegenhouden
wegrennen
aankomen
oprapen
afmaken

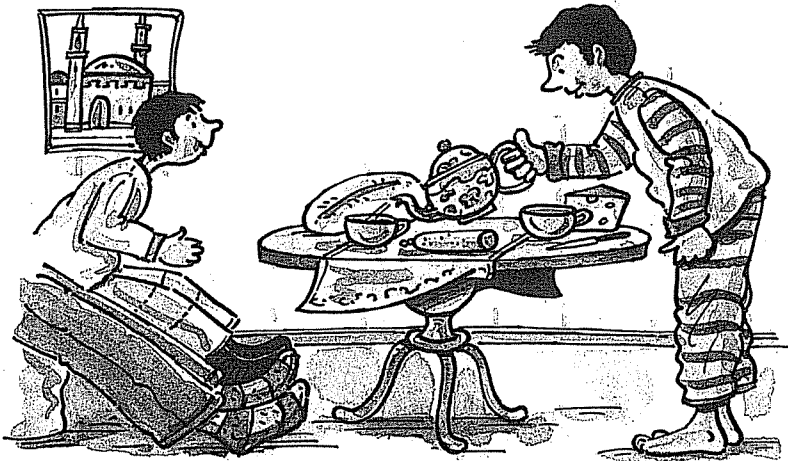
2 Vader en Agmad lezen onderweg het weerbericht. De krant is alleen een beetje nat geworden. Wat moet er onder de vlekken staan? Kies uit:

toenemen - meevallen - afnemen -
oplopen - opkomen - voorkomen -
binnenstromen - ondergaan -
aanwakkeren - afkoelen - opletten

De dag begint fris.

Het is dan koud. De kans op buien neemt toe. Zeer koude lucht stroomt ons land *binnen*. En de wind wakkert aan tot storm. 's Nachts koelt het sterk *af*. Overdag loopt de temperatuur weer een beetje *op*. Later op de dag neemt ook de wind *af*. En er komen zonnige perioden. De zon komt om zes uur *op* en gaat om 's avonds om zeven uur *onder*. Let 's morgens goed *op*, het kan nog glad zijn. Dan komt er mist in het hele land *voor*. Daarna valt het weer reuze *mee*.

3 Vader en Agmad rijden samen op vaders fiets naar huis.

Met z'n tweeën valt een krantenwijk wel mee.
 Maar het weerbericht vrolijkt vader niet op.
 Halil moet maar snel op knappen.
 Ze hebben ook nog tegenwind en vader trapt flink door.
 Als ze bijna thuis zijn, komt de zon al op.
 Ze ploffen op de bank neer. Maar wat is dat?
 Tot hun verbazing staat het ontbijt klaar.
 Halil schenkt ook al een kopje thee in.
 Hij voelt zich al een heel stuk beter.
 Morgen brengt hij de kranten weer rond!

4 In de schoolkrant van Agmad stond een uitnodiging voor de avondvierdaagse. Maak die maar compleet.

Doe je mee aan de
AVONDVIERDAAGSE?

Als je een beetje sportief bent,
 kun je mee lopen.

Bereid je wel goed voor

Laat niets aan het toeval over.

Trek geen nieuwe schoenen aan

Doe schoenen aan

die al lekker zijn in gelopen.

Geef je voor de tochten op

bij Juf Geralda.

Verwacht je alle avonden mee

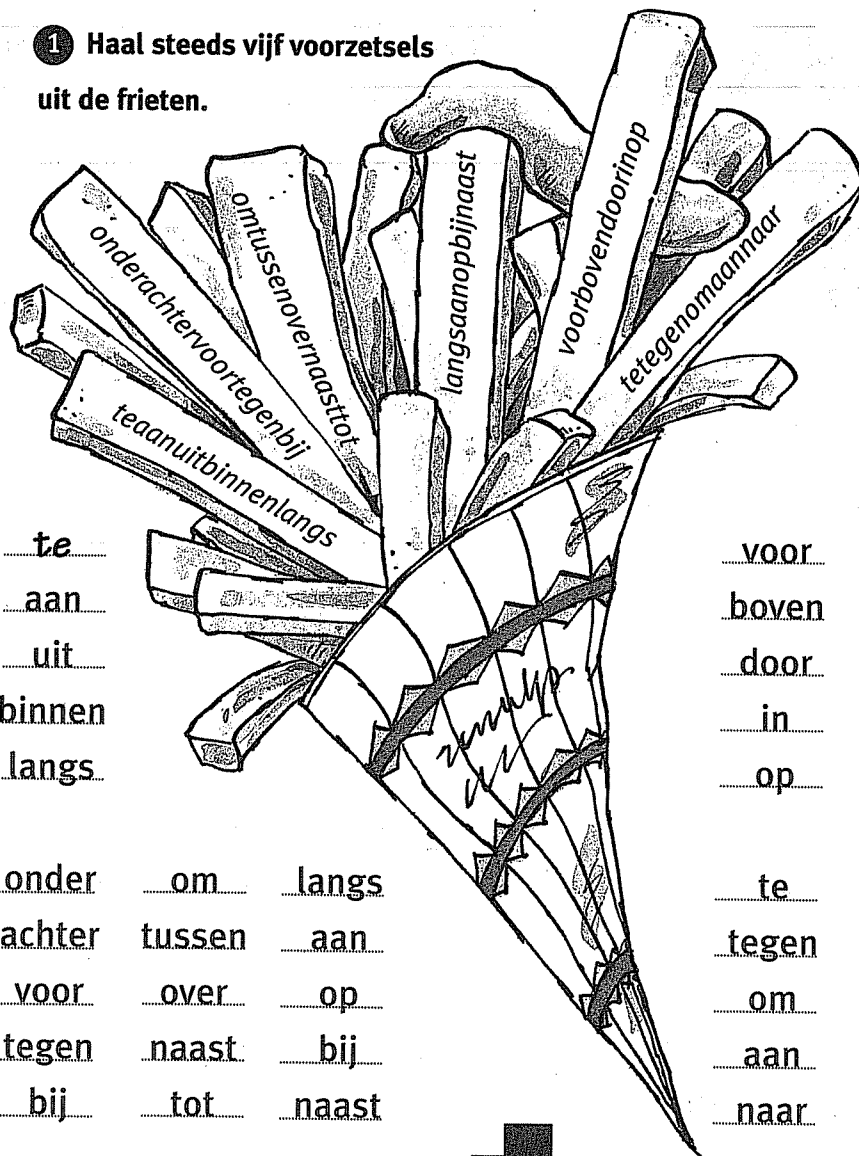
te kunnen lopen?

Wie alle tochten volbrengt,
 houdt er een medaille aan over !

- 1 Haal steeds vijf voorzetsels uit de frieten.

- 2 Kies het goede voorzetsel.

Patatje met of zonder?

Ik trakteer (voor, op) op patat, zegt

Kitty (tegen, bij) tegen Evelien.

Ze lopen (langs, door) langs de
groentewinkel en gaan (in, naar) naar
binnen (bij, langs) bij de snackbar.

Daar liggen kroketten en frikadellen
(onder, naast) naast elkaar. (Achter,
Onder) Achter de toonbank staat de
baas (over, van) van de snackbar.

Hij ziet er niet zo fris (uit, aan) uit.

Hij is verkouden. 'Wordt het een patatje
(tegen, met) met of (zonder, over)

zonder?' vraagt hij. Tegelijkertijd

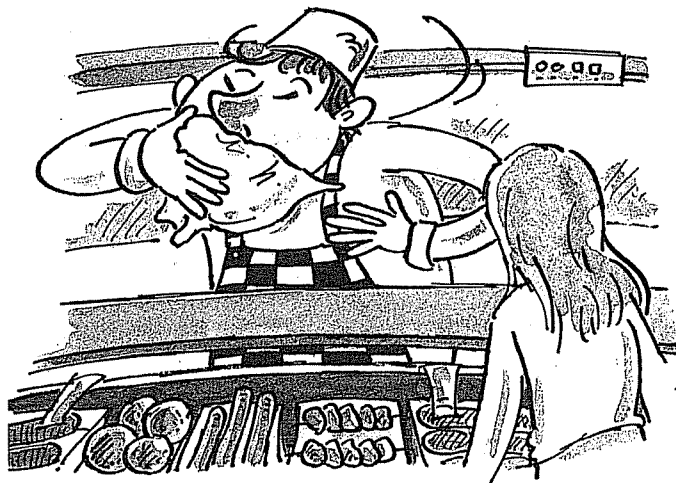
krijgt hij een geweldige niesbui. Hij houdt
niet eens zijn hand (tegen, voor) voor
zijn mond. Dan pakt hij zijn zakdoek, daar

snuit hij keihard zijn neus (*tegen, in*) in.
 Hij snuit zo hard, dat de zakdoek (tussen, door) tussen de kroketten valt. Kitty kijkt (*naar, over*) naar Evelien.
 Ze moeten kiezen (*voor, tussen*) tussen misselijk worden of de slappe lach krijgen. Ze kiezen (*tussen, voor*) voor het laatste. Ze rennen lachend de snackbar (*in, uit*) uit. Ze lopen weer (*tegen, langs*) langs de groentewinkel. De groenteman is niet verkouden dus kopen Kitty en Evelien twee appels.

3 Kitty en Evelien gaan nu zelf friet maken. Vul de ontbrekende voorzetsels in. Je kunt steeds uit drie voorzetsels kiezen.

Evelien en Kitty schamen zich een beetje voor (*in, voor, achter*) hun gedrag in (*om, in, naast*) de snackbar. Ze durven er niet meer naar (*op, tussen, naar*) toe te gaan. Toch hebben ze trek in (*in, voor, met*) een patatje en dus gaan ze zelf friet maken van (*voor, van, uit*) aardappels. Met (*Naast, Met, Voor*) een klein mesje schillen ze vier aardappels. Ze zetten de frituurpan aan (*uit, aan, over*). Al gauw zien ze rook uit (*uit, door, in*) de pan komen. Ze gooien de aardappels in (*in, tussen, op*) het hete vet. Ondertussen gaan ze snel naar (*naar, in, langs*) de supermarkt om mayonaise te kopen. Bij (*Bij, Tussen, Achter*) de kassa staat een lange rij. Ze denken niet meer aan (*aan, na, over*) de frituurpan. Na (*Tegen, Na, Over*) een half uur komen ze weer thuis. De keuken staat vol met (*door, met, van*) rook. Evelien vist een stel zwarte klonten uit (*uit, tussen, in*) het vet. Kitty heeft tranen in (*op, in, aan*) haar ogen. Stom van (*van, met, tussen*) ons om boodschappen te gaan doen!

- 1 Sommige werkwoorden hebben vaste voorzetsels zoals: *twijfelen + aan*, *bang zijn + voor* en *zoeken + naar*. Hieronder staan zinnen met dat soort werkwoorden. Kies het juiste voorzetsel.

Kitty en Evelien twijfelden niet aan hun eigen kookkunst. (*van, tegen, aan*)

Ze schrokken van de rook in de keuken. (*tegen, tussen, van*)

Kitty keek naar de zwarte klonten. (*naar, tegen, aan*)

Ze walgden van de verbrande aardappels. (*tussen, onder, van*)

Evelien snakte naar frisse lucht. (*boven, naar, over*)

Ze hadden spijt van het boodschappen doen. (*in, van, op*)

Ze waren bang voor de straf die ze zouden krijgen. (*voor, bij, van*)

Ze rekenden op een hele strenge straf. (*tussen, achter, op*)

Kitty verlangde naar boerenkool. (*op, naar, boven*)

Evelien smachtte naar bietjes. (*tegen, achter, naar*)

Ze zorgden voor een schone keuken. (*boven, uit, voor*)

Evelien was een beetje kwaad op Kitty. (*op, voor, van*)

Kitty ergerde zich aan Evelien. (*langs, aan, voor*)

Toch bleven ze vriendinnen van elkaar. (*van, over, door*)

Allebei hadden ze geen hekel aan friet gekregen. (*aan, zonder, met*)

Maar toen het schoonmaken klaar was, trakteerden ze elkaar op ijs! (*in, tot, op*)

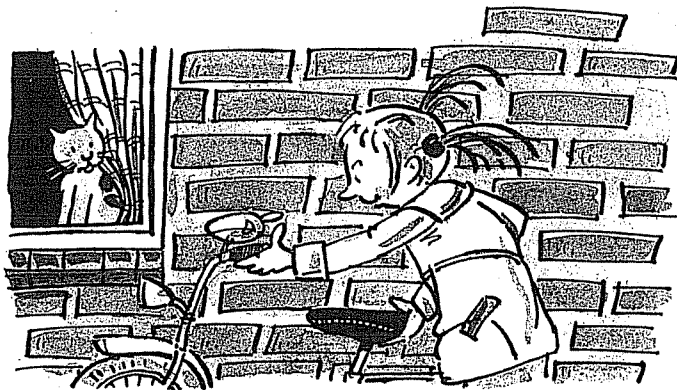

2 Je hebt gemerkt dat hetzelfde voorzetsel verschillende betekenissen kan hebben. *Tussen twee en drie uur(tijd!) is duidelijk anders dan tussen bananen en peren (plaats!).*

In deze oefening gebruik je steeds twee keer hetzelfde voorzetsel. Eerst zegt het voorzetsel iets van de tijd, daarna zegt hetzelfde voorzetsel iets van de plaats.

Kies uit:

om
over
tussen
tegen
rond

Tegen 2 uur zet Kitty haar fiets tegen de muur.

Om vijf over twee komt Evelien de hoek om

Rond half drie lopen zij rond in de snackbar.

Over vijf minuten druppelt het smeltende ijsje over de rand van het bekertje.

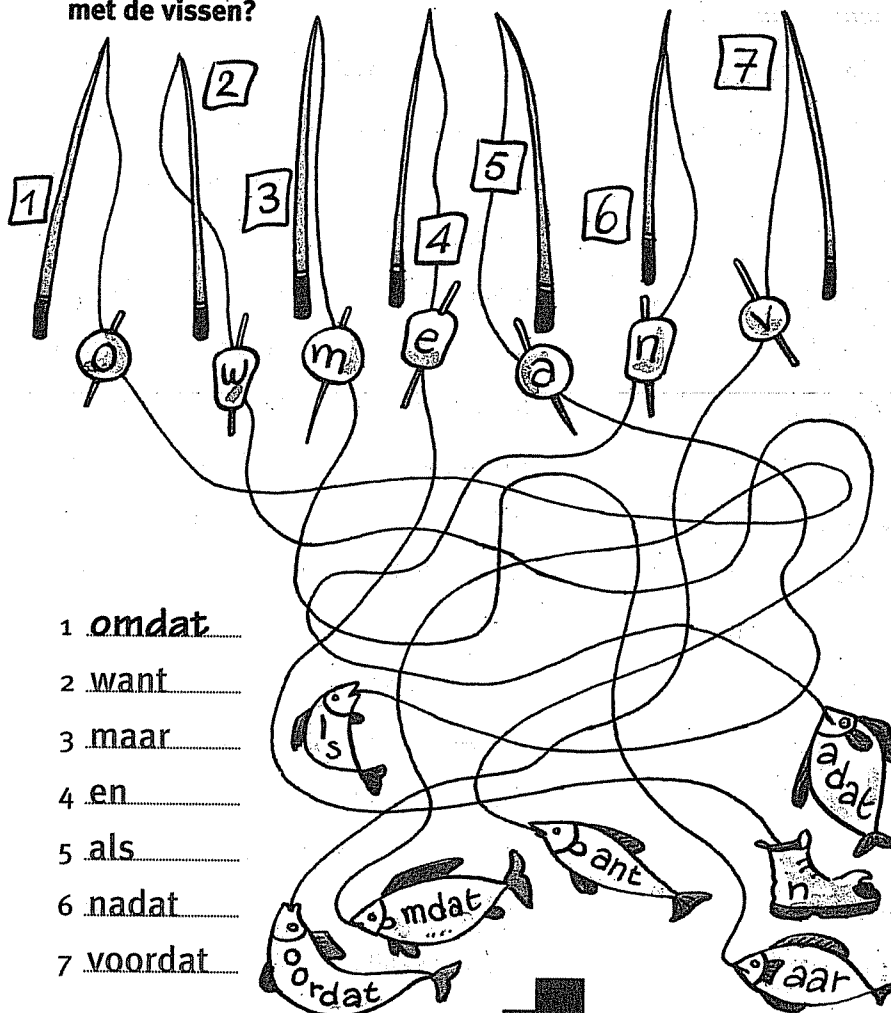
Tussen drie en vier uur rijden Kitty en Evelien tussen het drukke verkeer door naar huis.

3 Weet je hoe je de mooiste frieten bakt? Bedenk zelf de goede voorzetsels.

Ga samen met een volwassene naar de keuken. Pak vijf grote aardappels uit de zak. Schil de aardappels. Spoel na het schillen de aardappels schoon onder de kraan. Zet de frituurpan op. Snijd de aardappels in mooie reepjes. Als het vet heet genoeg is, mogen de frieten in de frituurpan. Na vijf minuten haal je de frieten uit het vet. Ze zijn nog lichtgeel. Daarna bak je ze nog een tweede keer tot ze mooi lichtbruin zijn. Doe ondertussen géén boodschappen! Haal de frieten voor de tweede keer uit het vet en leg ze op een bord. Strooi er een beetje zout over heen en doe er mayonaise op. Heb je de frituurpan uit gedaan? Eet smakelijk!

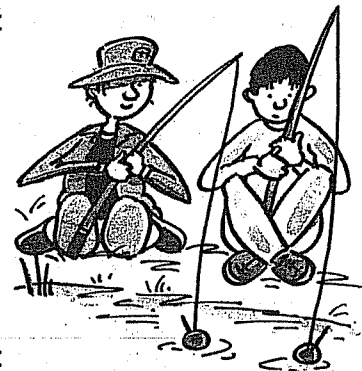

- 1 Mischa en Ronald hebben 7 hengels naast elkaar gelegd, de lijnen zitten door elkaar. Welke woorden vormen de hengels met de vissen?

- 1 omdat
 2 want
 3 maar
 4 en
 5 als
 6 nadat
 7 voordat

- 2 Je hebt nu 7 'snoerwoorden' gevonden. Daarmee kun je steeds de twee zinnen verbinden. Gebruik het 'snoerwoord' dat erboven staat

omdat

Mischa en Ronald zitten aan de slootkant.
 Ze willen vissen vangen.

Mischa en Ronald zitten
aan de slootkant, omdat ze
vissen willen vangen.

want

Ze hebben nog niet beet.
 De dobber beweegt niet.

Ze hebben nog niet beet, want
de dobber beweegt niet.

Allebei de dobbers gaan tegelijk onder.

Mischa geeft een ruk aan zijn hengel.

Allebei de dobbers gaan tegelijk onder en Mischa
geeft een ruk aan zijn hengel.

maar

Vlug halen ze de hengels op.

Hebben ze ook iets gevangen?

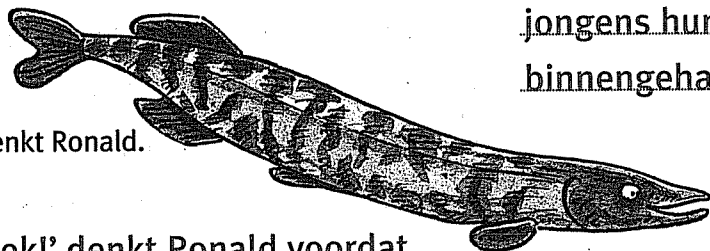
Vlug halen ze de hengels op, maar hebben ze ook
iets gevangen?

voordat

'Ik heb een dikke snoek!' denkt Ronald.

Zijn vislijn is opgehaald.

'Ik heb een dikke snoek!' denkt Ronald voordat
zijn vislijn is opgehaald.

totdat

'Ik heb een dikke walvis,' denkt Mischa.

De haken zijn te zien.

'Ik heb een dikke walvis,' denkt
Mischa totdat de haken te zien
zijn.

nadat

'Ze hebben een dikke knoop,'

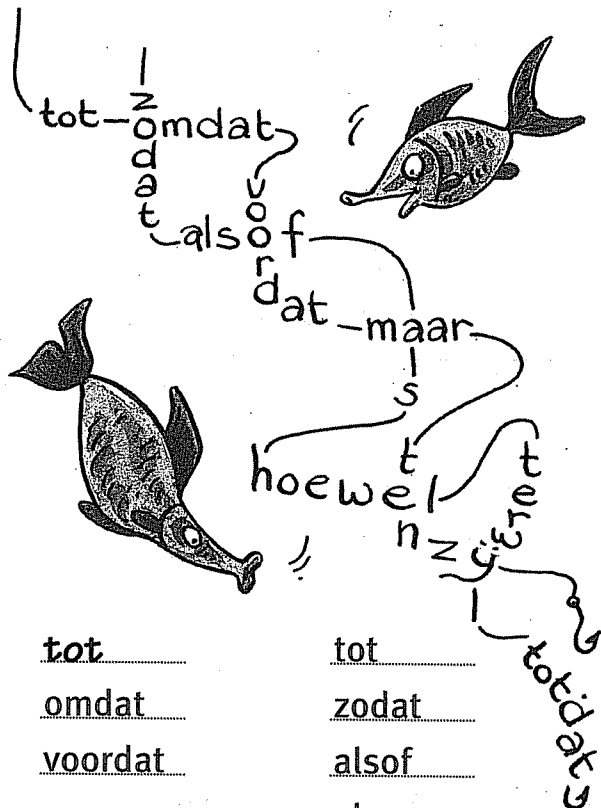
grinnikt een snoek.

De jongens hebben hun
snoeren binnengehaald.

'Ze hebben een dikke knoop,'
grinnikt een snoek, nadat de
jongens hun snoeren hebben
binnengehaald.

- ① Mischa en Ronald hebben een groot probleem. Hun snoeren zitten in de knoop. Help ze even.

tot
omdat
voordat
maar
tenzij
totdat

tot
zodat
alsof
als
hoewel
terwijl

- ② Kijk, daar komt een moedereend met vijf jonge eendjes aan-gezwommen. Zal de snoek een jong eendje pakken? Gebruik de woorden van de snoeren. Vul het goede woord in.

Een moedereend zwemt met vijf jonge eendjes voorbij, terwijl Ronald en Mischa de snoeren uit de knoop halen. De jonge eendjes zwemmen heel hard, omdat ze vlakbij hun moeder willen blijven. Het is veilig bij de moedereend als er gevaar dreigt. Mischa kijkt ze na, totdat ze bijna de bocht om zijn. In het water ziet hij de schaduw van een grote snoek, hoewel het water niet helder is. Mischa moet iets doen voordat de snoek bij de eendjes is! Toch lijkt het alsof hij te laat is. Hij rent langs de sloot tot hij vlakbij de eendjes is. 'De snoek zal het achterste eendje opvreten, tenzij ik snel iets doe,' denkt hij. En wat doet Mischa? Hij springt middenin de sloot, zodat de snoek geen klein eendje maar wel een klein teentje te pakken heeft.

3 Ronald wil Mischa gaan helpen en het moet snel gebeuren. Maak van twee zinnen één zin.

Gebruik daarbij: *zodat - sinds - hoewel - voordat - zoals - dat - als.* **Gebruik ze een keer.**

Ronald heeft niets meer van Mischa gehoord.

Zijn vriend rende langs de sloot.

Ronald heeft niets meer van Mischa gehoord,
sinds zijn vriend langs de sloot rende.

Mischa hoopt nu maar.

Ronald komt hem redden.

Mischa hoopt nu maar dat Ronald
hem komt redden.

De eendjes zijn gered.

Hij had gehoopt.

De eendjes zijn gered, zoals hij had gehoopt.

Mischa voelt zich niet vies.

Hij staat middenin de smerige sloot.

Mischa voelt zich niet vies, hoewel hij
middenin de smerige sloot staat.

Het duurt een hele tijd.

Ronald heeft hem gevonden.

Het duurt een hele tijd, voordat
Ronald hem gevonden heeft.

Ronald steekt een hengel uit.

Mischa kan die pakken.

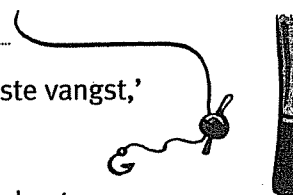
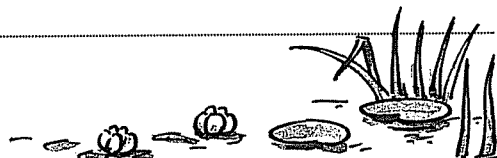
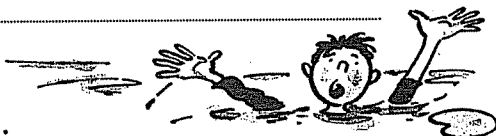
Ronald steekt een hengel uit,
zodat Mischa die kan pakken.

‘Ij bent mijn grootste vangst,’

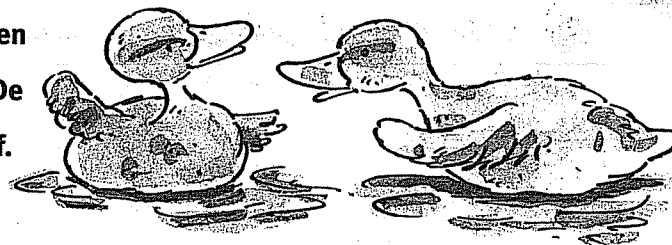
zegt Ronald.

Mischa staat op de kant.

‘Ij bent mijn grootste vangst,’
zegt Ronald, als Mischa op de
kant staat.

- 4 Tot nu toe stonden de verbindingswoorden steeds tussen twee zinnen in. Deze woorden kunnen ook vooraan staan. De volgorde van de zin verandert dan. Maak de zinnen maar af.

Een moedereend zwemt met vijf jonge eendjes voorbij,
terwijl Ronald en Mischa de snoeren uit de knoop halen.

Terwijl Ronald en Mischa de snoeren uit de knoop halen, zwemt een moedereend met vijf jonge eendjes voorbij.

Mischa kijkt ze na totdat
ze de bocht om zijn.

Totdat ze de bocht om zijn, kijkt Mischa ze na.

De jonge eendjes zwemmen heel hard,
omdat ze vlakbij hun moeder willen blijven.

Omdat ze vlakbij hun moeder willen blijven, zwemmen de jonge eendjes heel hard.

Hij ziet opeens de
schaduw van een grote snoek,
hoewel het water niet helder is.

Hoewel het water niet helder is, ziet hij opeens de schaduw van een grote snoek.

Het is veilig bij de moedereend als er gevaar dreigt.

Als er gevaar dreigt, is het veilig bij de moedereend.

Hij moet iets doen voordat
de snoek bij de eendjes is!

Voordat de snoek bij de eendjes is, moet hij iets doen!

5 Zoek de verbindingswoorden en zet die aan het begin van de zinnen.

Ronald heeft niets meer van Mischa gehoord,
sinds zijn vriend langs de sloot rende.

Sinds zijn vriend langs de sloot rende, heeft
Ronald niets meer van Mischa gehoord.

Mischa voelt zich niet vies, hoewel hij
middenin de smerige sloot staat.

Hoewel hij middenin de smerige sloot staat, voelt
Mischa zich niet vies.

De eendjes zijn gered zoals hij hoopte.

Zoals hij hoopte, zijn de eendjes gered.

De snoek heeft zijn teen losgelaten,
omdat Mischa wild om zich heen heeft geschopt.

Omdat Mischa wild om zich heen heeft geschopt,
heeft de snoek zijn teen losgelaten.

Het duurt een hele tijd voordat
Ronald hem gevonden heeft.

Voordat Ronald hem gevonden
heeft, duurt het een hele tijd.

Nu kan Ronald hem naar de
kant trekken, tenzij de hengel breekt.

Tenzij de hengel breekt, kan Ronald
hem nu naar de kant trekken.

'Jij bent mijn grootste vangst,'
zegt Ronald, nadat Mischa op de kant staat.
Nadat Mischa op de kant staat,
zegt Ronald: 'Jij bent mijn
grootste vangst.'

1 Vul *die* of *dat* in.

Jan en Rachel, (*die/dat*) die onderweg naar school zijn, komen langs de bakker. Bij de bakker, (*die/dat*) die zelf zijn brood bakt, ruikt het altijd lekker. De kinderen, (*die/dat*) die allebei thuis al gegeten hebben, gaan daarom toch naar binnen. Het warme brood, (*die/dat*) dat zacht is, ligt op een plank. De stokbroden, (*die/dat*) die een heel harde korst hebben, liggen ernaast.

Jan koopt een stokbrood en twee bolletjes, (*die/dat*) die hij meteen opeet. Rachel koopt een krentenbol, (*die/dat*) die vol krenten en rozijnen zit.

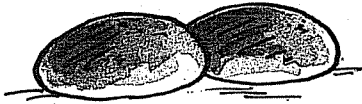
Zij koopt ook nog een croissantje, (*die/dat*) dat er lekker uitziet.

Jan neemt nog een puddingbroodje. (*Die/Dat*) Dat is heel zoet.

De kinderen kopen ook nog gevulde koeken, (*die/dat*) die ze mee nemen voor onderweg. Nu is het geld, (*die/dat*) dat ze bij zich hadden, bijna op. Ze zijn allebei een beetje misselijk. Morgen nemen ze maar een andere weg, (*die/dat*) die niet langs de bakker komt. Maar is dat niet een weg met allemaal snoepwinkeltjes?

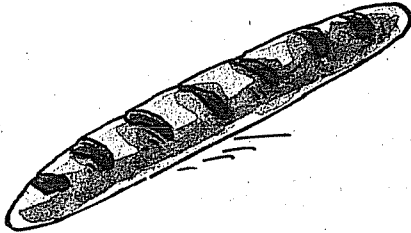
2 Kijk nog eens naar het verhaal. Gebruik steeds hetzelfde zinnetje, let op *die* en *dat*.

1 De bolletjes
die Jan heeft gekocht.

2 De krentebol
die Rachel opeet.

3 Het stokbrood
dat Jan heeft gekocht.

4 Het puddingbroodje
dat Jan kocht.

5 De gevulde koeken
die de kinderen kochten.

6 Het croissantje
dat Rachel heeft gekocht.

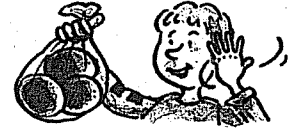
3 Je hebt het vast al ontdekt.

Na een *de*-woord komt *die*.

Na een *het*-woord komt *dat*.

De bolletjes, **die** Jan heeft gekocht.

Het bolletje, **dat** Jan heeft gekocht.

1 De stokbroden, die een harde korst hebben.

2 Het krentenbolletje, dat Rachel heeft gekocht.

3 De bolletjes, die Jan heeft gekocht.

4 Het puddingbroodje, dat heel zoet is.

5 De gevulde koeken, die ze voor onderweg meenemen.

6 Het croissantje, dat er lekker uitziet.

1 Rachel, die een broodje koopt.

Die verwijst naar Rachel. Je noemt die en dat verwijs-woorden.

Onderstreep de woorden waarnaar die en dat verwijzen.

In de klas ligt een geel broodtrommeltje op de kast. Dat ligt er al een hele tijd. Bij de kast hangt een vreemd luchtje, dat op heel oude Zwitserse kaas lijkt. De kinderen zijn eraan gewend, die ruiken het allang niet meer. Jan en Rachel, die een beetje misselijk zijn, komen binnen. Jan heeft een gele broodtrommel, die hij op de kast legt. In een plastic zakje zit het eten van Rachel. Dat legt zij tussen de twee gele broodtrommels. Om twaalf uur pakken alle kinderen, die in de klas zitten, hun middageten. Rachel pakt het plastic zakje, dat van haar is. Jan pakt de gele broodtrommel, die is toch van hem? Hij kijkt in het bakje, dat voor hem ligt. De groene boterham met Zwitserse kaas, die erin ligt, eet hij snel op. De volgende dag is Jan ziek. Die heeft zeker te veel bij de bakker gegeten, denkt Rachel.

2 Weet je het nog?

Een het-woord krijgt het verwijswoord dat.

Het broodje, dat Jan koopt.

Een de-woord krijgt het verwijswoord die.

De croissant, die Rachel eet.

Vul in: die of dat.

- 1 Het broodje, dat Jan bij de bakker koopt, is vers.
- 2 De croissant, die Rachel eet, komt uit Frankrijk.
- 3 Het stokbrood, dat zo lekker is, komt ook uit Frankrijk.
- 4 Het broodbakje, dat op de kast lag, was niet van Jan.
- 5 Het plastic zakje, dat ernaast lag, was van Rachel.
- 6 De broodtrommel, die al een hele tijd op de kast lag, was van Wendy.

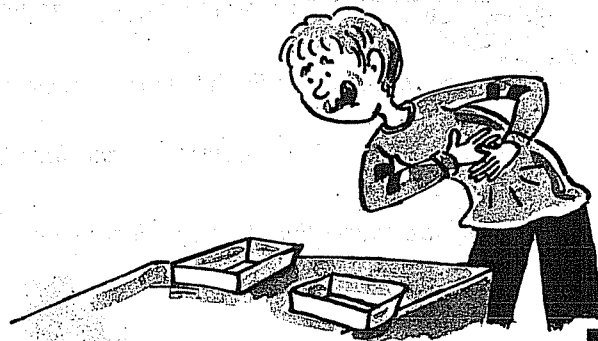

4 Eigennamen, zoals Jan en Rachel, krijgen ook altijd het verwijswoord *die*.

- 1 Jan, die bij Rachel in de klas zit, eet nooit meer Zwitserse kaas.
- 2 Rachel, die het brood in een plastic zak stopt, houdt van jam.
- 3 Iris en Rachel, die samen naar gym gaan, zijn klasgenootjes.
- 4 Rachel rijdt graag op het paard, dat een bles heeft.
- 5 Jan, die ziek werd, komt overmorgen weer op school.
- 6 Wendy, heeft een geel broodbakje, dat ze op de kast heeft gezet.

3 Meervoudwoorden zijn altijd *de*-woorden en krijgen dus altijd het verwijswoord *die*. Kijk goed!

- 1 De broodjes, die Jan bij de bakker koopt, zijn vers.
- 2 De croissantjes, die Rachel eet, komen uit Frankrijk.
- 3 Het stokbrood, dat zo lekker is, komt ook uit dat land.
- 4 De broodbakjes, die op de kast lagen, waren niet van Jan.
- 5 Het plastic zakje, dat ernaast lag, was van Rachel.
- 6 De broodtrommeltjes, die al een hele tijd op de kast lagen, waren van Wendy.

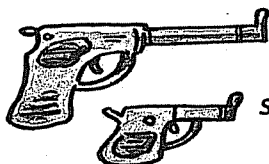

- 1 Marja schrikt. Is dit een overval? Uit elk pistool komen twee dezelfde woorden. Kleur die.

 heethaarweerhaerwagenloopluchtweg

luchtzakkenkiezenvalwagenluchtloop

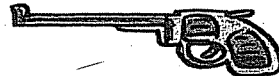
 zakkenwegwagenloopwegvalsloopnaar

 slaapweerkiezenweerloopvalnaarwagen

slaapzakkenvalhaarluchtzakkenloopstil

 stilvalhaarnaarkiezenwagenwegluchtval

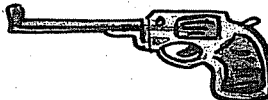
 haarloopwagenkiezenslaapwegluchtloop

naarkiezenloopkiezenstilzakkenwegwagen

 naarslaapnaarhaervalluchtweerloopstil

wagenhaarslaapstilvalsloopkiezenweerloop

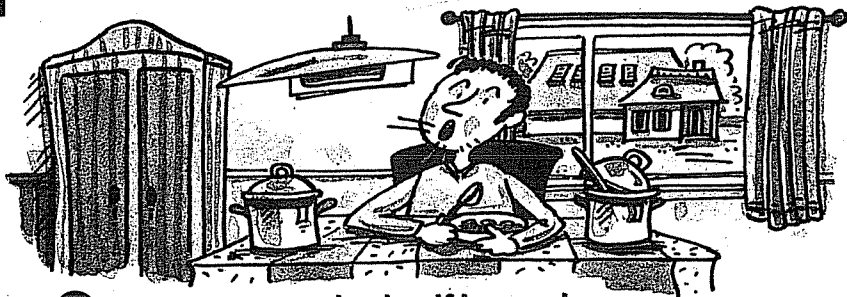
 haarwagennaarloopluchtvalkiezenwagen

stilhaarloopnaarstilluchtzakkenkiezenweg

- 2 In iedere zin kun je hetzelfde woord twee keer invullen.

Ik loop op straat en kijk plotseling in de loop van een pistool. Ik sta stil en om me heen wordt het stil. Met mijn handen in mijn zakken kan ik wel door de gron zakken. Ik wil weg en ik kijk naar d weg. Zal ik het wagen en wegluchte achter die wagen? Kiezen op elkaa ik moet kiezen. De loop beweegt heen e weer het is mooi weer. Vogels vliege hoog in de lucht ik ruik de lucht va mijn angstzweet. Ik ren weg, maar ik val e ik zit in de val. Ik voel de loop tegen mij slaap ben ik wakker of gebeurt dit in mij slaap? Het pistool gaat af, ik kijk e naar en ik voel me niet meer zo naa. Met nat haar zwaai ik naar haa. Naar het kleine meisje met het waterpistool!

3 Zet een streep onder dezelfde woorden.

Betekenen ze hetzelfde? Zet er een hokje om.

Op het bed van Kim ligt een kussen en een dekbed.

Haar buurjongen vroeg: 'Mag ik je kussen'?

Op de bank ligt ook een kussen.

Naast Kim staat een boerderij, daar wonen boeren.

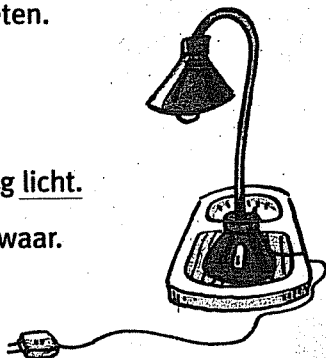
Haar vader zit altijd te boeren onder het eten.

De boeren gaan altijd vroeg naar bed.

De lamp op de kamer van Kim geeft weinig licht.

Haar kast is licht, maar haar bed is heel zwaar.

Haar moeder is ook heel licht.

4 Er bestaan nog meer woorden met twee betekenissen. Hieronder staan er vijf.

Maak met ieder woord twee zinnen, zodat de twee betekenissen duidelijk zijn.

bank bijvoorbeeld

1 Kim zet haar geld op de bank.

2 Haar vader ligt op de bank.

kan

1 Ik kan voetballen.

2 Er zit melk in deze kan.

vieren

1 We waren met z'n vier.

2 We vieren haar verjaardag.

trappen

1 We moesten trappen lopen.

2 Wil jij een balletje trappen?

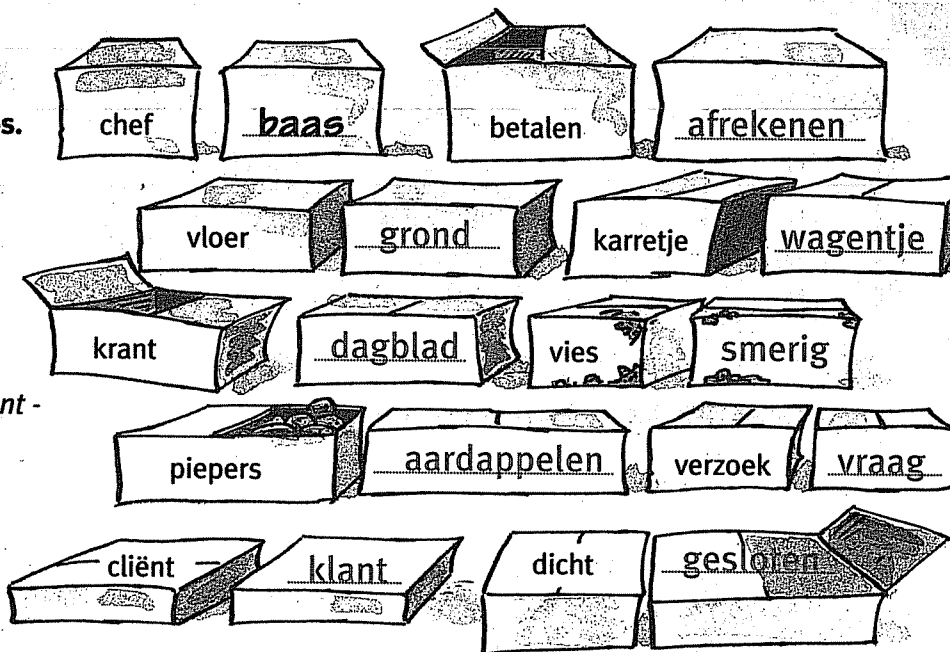
bril

1 Heb je nieuwe glazen in je bril?

2 De bril van de wc was kapot.

1 In de supermarkt is een stapel dozen omgevallen. Zet ze even netjes. Ze horen twee aan twee bij elkaar. Schrijf het goede woord op de doos ernaast. Kies uit:

baas - grond - dagblad - afrekenen -
wagentje - smerig - aardappelen - klant -
gesloten - vraag

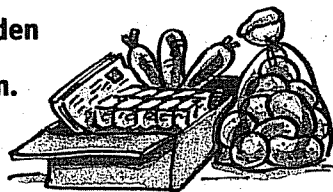
2 Wat zit er in de pakjes?

Zet ze netjes naast elkaar.

1 <u>precies</u>	7 <u>prettig</u>
2 <u>vervelend</u>	8 <u>duur</u>
3 <u>voedsel</u>	9 <u>arts</u>
4 <u>wortel</u>	10 <u>snel</u>
5 <u>goedkoop</u>	11 <u>aardig</u>
6 <u>kopen</u>	

3 Vervang nu de schuin gedrukte woorden door de woorden die hetzelfde betekenen.

De (*lastige*) vervelende klant.

Het is (*exact*) precies 8 uur. De winkeldeuren zijn (*dicht*) gesloten maar daar is nog een (*klant*) cliënt

'Laat me erin, anders roep ik de (*chef*) baas' schreeuwt hij.

De vriendelijke vakkenvuller laat de man binnen. De man heeft geen munt voor het (*karretje*) wagentje en draagt alle boodschappen. 'Pak even een (*dagblad*) krant voor me.

Waar liggen de (*aardappelen*) piepers en de eieren?

Wat is alles hier duur en die (*penen*) wortelen zijn (*vies*) smerig 'roept hij dwars door de winkel.

Toch blijft de vakkenvuller (*vriendelijk*) aardig

Bij het (*afrekenen*) betalen helpt hij met inpakken.

Eerst de (*kranten*) dagbladen in een kartonnen doos, dan de eieren en de zware zak (*piepers*) aardappels legt hij ernaast.

En wat gebeurt er? De klant zet (*vlug*) snel de zware zak bovenop de eieren. Je hoort heel zachtjes 'krak'!

'Nog een (*prettige*) plezierige avond,' roept de vakkenvuller.

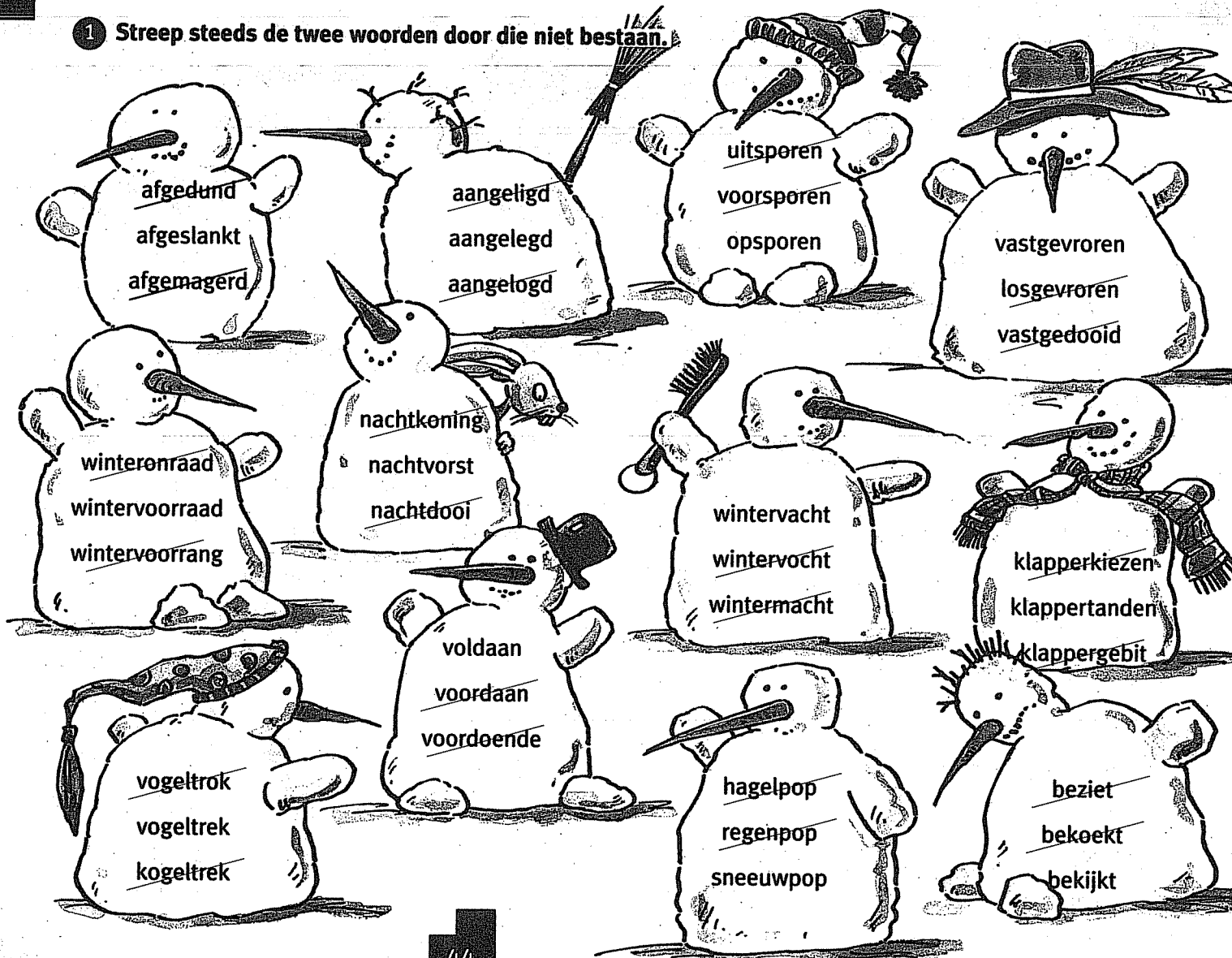
4 Woorden die (bijna) hetzelfde betekenen noem je synoniemen. Onderstreep het synoniem van het vetgedrukte woord.

zetel	rijwiel	
plaats	auto	pantalon
plek	<u>fiets</u>	panty
<u>stoel</u>	waterfiets	hemd
rijdier	band	sokken
		<u>broek</u>
woning	medicijn	keuken
<u>huis</u>	tovenaar	tv
plaats	dokter	
tent	<u>geneesmiddel</u>	docent
plekje	recept	geld
		injectie
		<u>prik</u>
		naald
		medicijn
		inkomen
		leraar
		plezier
		knecht

1 Streep steeds de twee woorden door die niet bestaan.

2 Konijn Sjonnie is midden in de winter op zoek naar voedsel. Lees maar wat hij doet.

De woorden die je niet hebt doorgestreept, kun je hier invullen.

Het is winter. Konijn Sjonnie heeft een dikke wintervacht

Toch loopt hij te klappertanden

Zijn wintervoorraad is onvindbaar. In de herfst, toen de

vogels op vogeltrek gingen, heeft Sjonnie die onder een

struik met groene blaadjes aangelegd Al na één nachtje

nachtvorst lijken alle struiken op elkaar. Hij kan zijn

voorraad niet opsporen

Konijn Sjonnie heeft honger.

Onder de dikke haren is

Sjonnie flink afgeslankt De ribben steken naar buiten.

Het heeft gesneeuwd. Kinderen maken een sneeuwpop

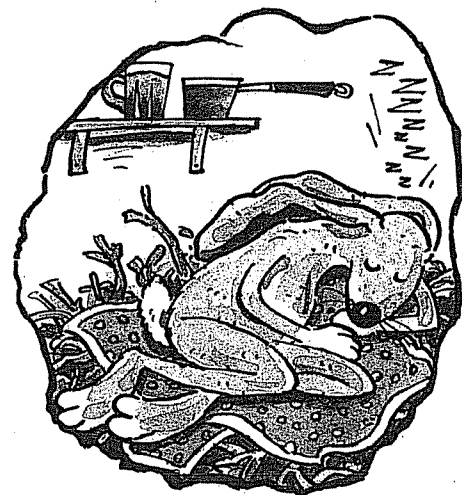
Zij zien Sjonnie niet, die de pop bekijkt Zijn pootjes zijn

bijna aan de grond vastgevroren

De volgende ochtend heeft de sneeuwpop geen neus meer.

Sjonnie ligt moe maar voldaan met een dikke buik in zijn holletje.

Morgen maar weer een sneeuwpop bij zijn neus nemen, denkt hij.

3 In de lente zijn alle sneeuwpoppen gesmolten. De hoeden liggen door elkaar. Help Sjonnie even met het vinden van de woorden. De eerste lettergreep is dikgedrukt.

wintervoorraad

vastgevroren

temperatuur

konijnenhol

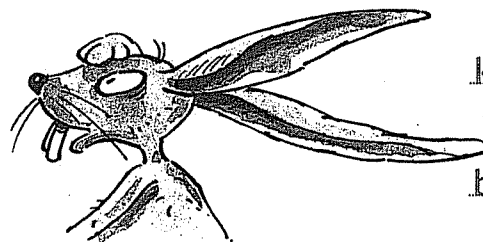
afgeslankt

vogeltrek

wintervacht

klappertanden

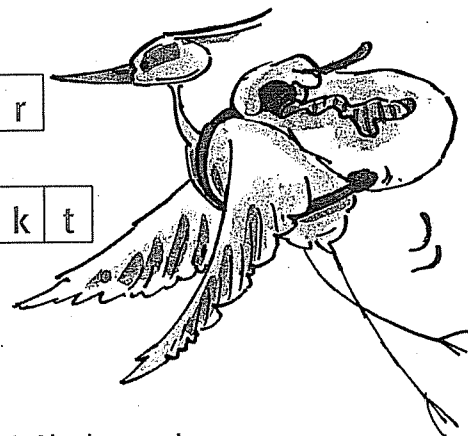
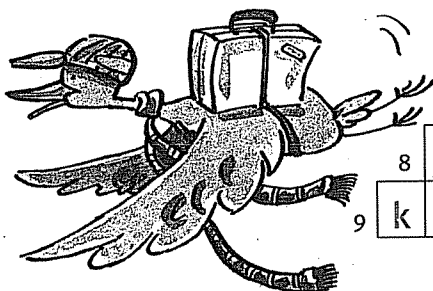
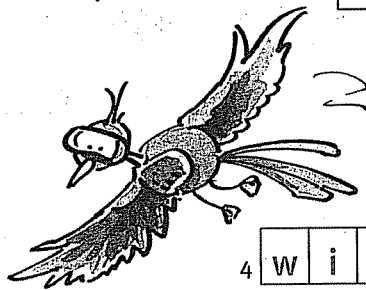
boomwortels

4 Vul de woorden in. Gebruik daarvoor de woorden die Sjonnie hiervoor heeft gevonden. Onder de pijl lees je

wat Sjonnie nooit doet.

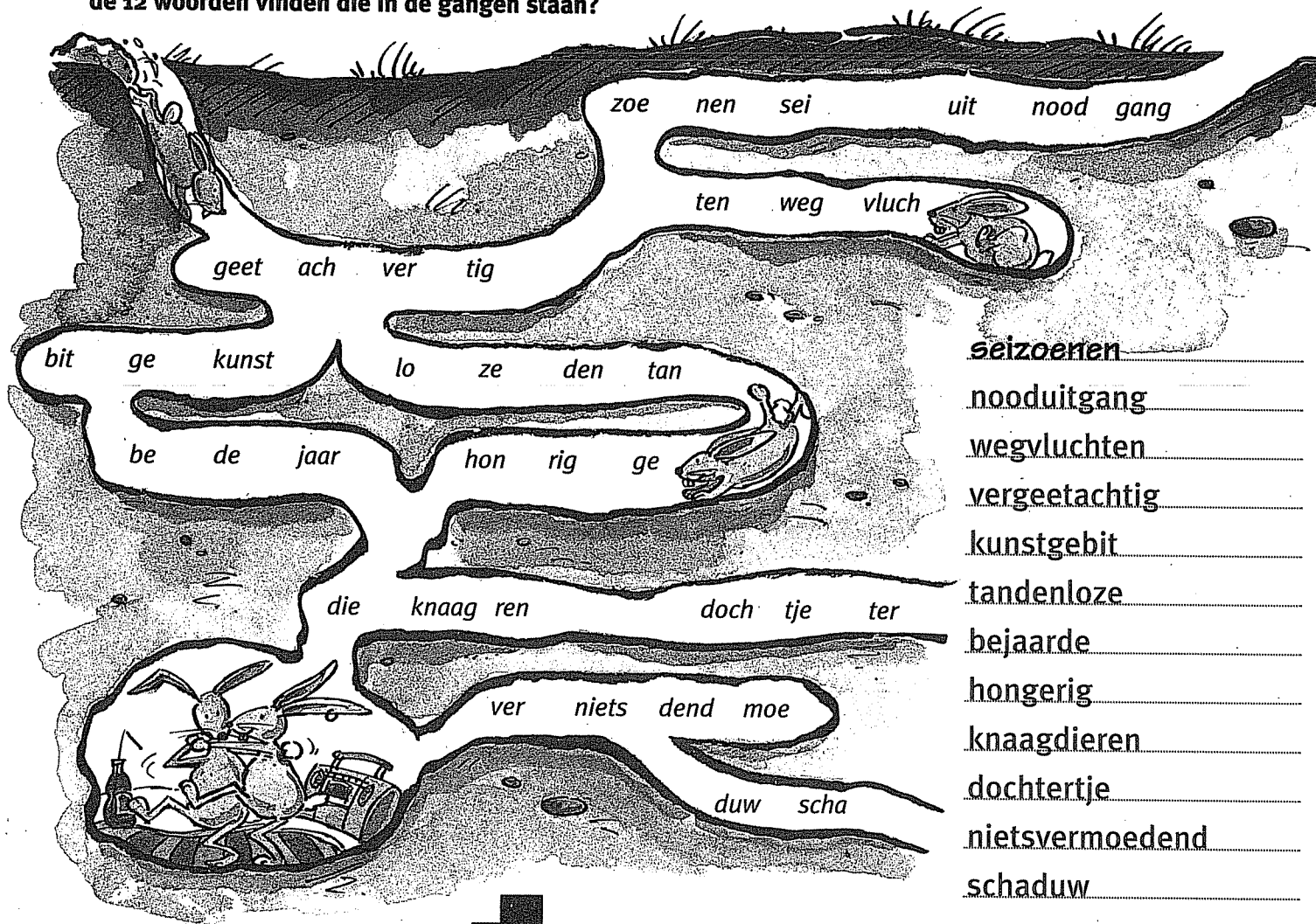
¹	²	³	⁴	⁵	⁶	⁷	⁸	⁹
s	c	h	a	a	t	s	e	n

- 1 Door de kou zit alles ...
- 2 In de winter krijgen dieren
meer haar, dat is hun ...
- 3 Een konijn woont in een ...
- 4 Voor de winter verzamelen
dieren voedsel, dat is hun ...
- 5 Met een thermometer meet je de ...

- 6 Als de vogels naar een warme plek vliegen, gaan ze op ...
- 7 Als je dunner wordt, ben je ...
- 8 Bomen halen voedsel uit de grond met hun ...
- 9 Door de kou gaat je gebit bibberen, dat noem je ...

- 1 Het is zomer geworden en de kinderen van Sjonnie graven allerlei gangen in de buurt van het hol. Kun je de 12 woorden vinden die in de gangen staan?

2 Vul de woorden in die je in de gangen hebt gevonden.

De seizoenen gaan voorbij en na de lente is het zomer geworden. De kinderen van Sjonnie graven steeds meer gangen.

Elke gang krijgt een nooduitgang

Daar kunnen ze dan altijd door wegvluchten als er gevaar dreigt. De grootste vijand van de konijntjes en andere

knaagdieren is Sjors een oude, bejaarde vos.

Sjors loert op Sjaantje, het jongste dochtertje van Sjonnie.

Hongerig kruipt Sjaantje door de gangen. Bij de opening ligt

de vos nietsvermoedend te wachten. Net op tijd ziet Sjaantje zijn schaduw

Maar nu ziet Sjors haar ook. Vlug kruipt Sjaantje naar de nooduitgang.

Buiten doet de vos hetzelfde. Met zijn bek wijd open ligt hij voor het gat.

Sjaantje rent zo zijn bek in. De bek klappt dicht, maar Sjaantje voelt geen pijn.

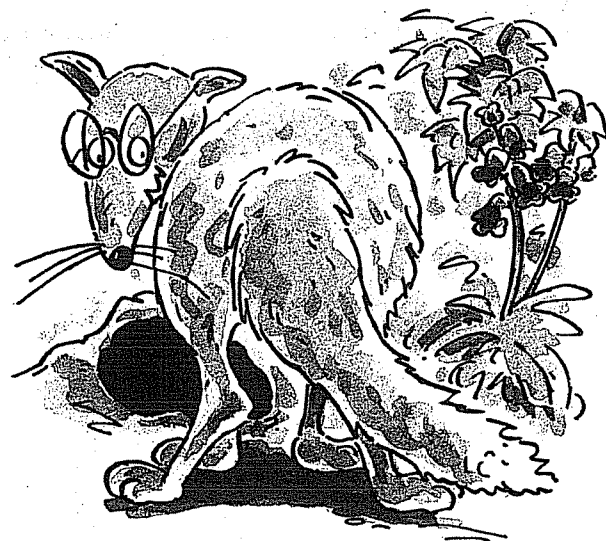
Sjors is een beetje vergeetachtig

Waar heeft hij toch zijn kunstgebit gelaten?

Sjaantje bijt met haar scherpe knaagtanden in de tong van Sjors.

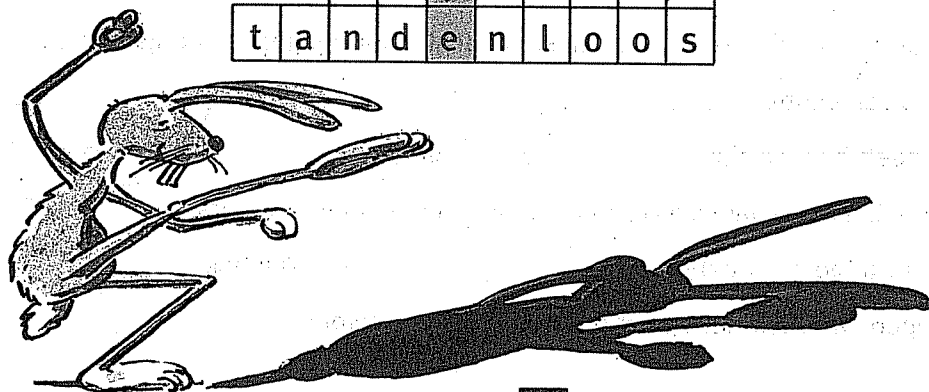
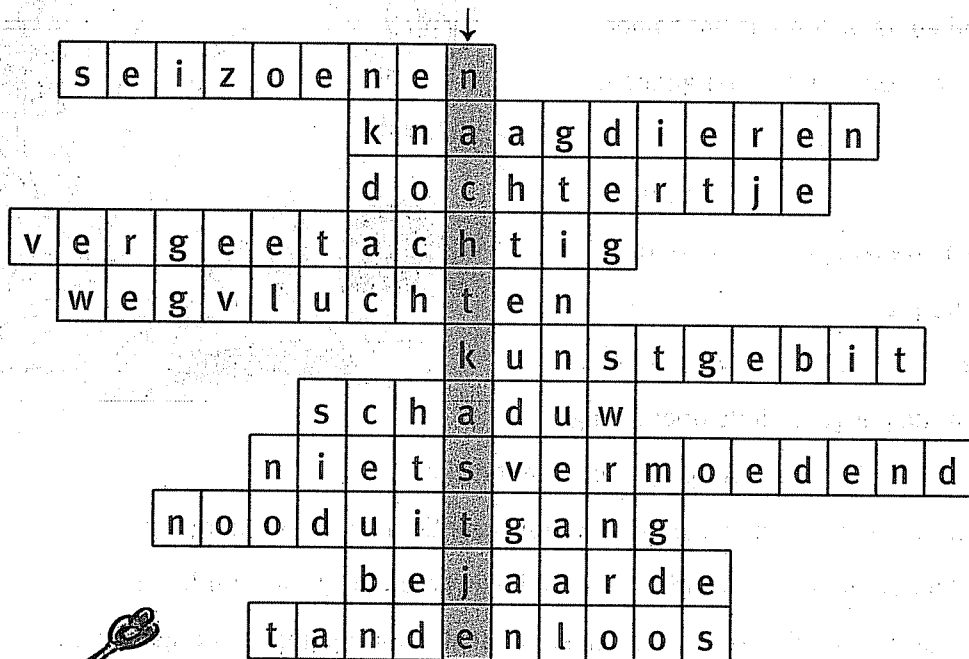
Gillend van de pijn doet de tandenloze vos zijn bek

wijd open en zo springt Sjaantje haar vrijheid tegemoet.

3 Vul de antwoorden in en je leest onder de pijl waar het kunstgebit van Sjors ligt. Op het

n¹ a² c³ h⁴ t⁵ k⁶ a⁷ s⁸ t⁹ j¹⁰ e¹¹

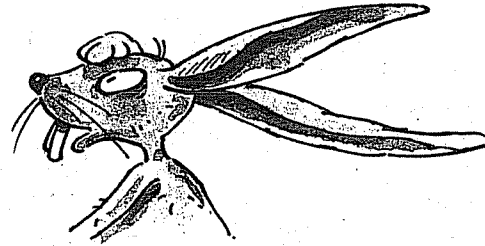

- 1 Winter, lente, zomer en herfst zijn seizoenen
- 2 Dieren met lange voortanden noem je knaagdieren
- 3 Niet een zoontje, maar een dochtertje
- 4 Als je vaak iets vergeet, ben je vergeetachtig
- 5 Voor gevaar wil je wegvluchten
- 6 Niet echte tanden noem je een kunstgebit
- 7 Als de zon schijnt, zie je op de grond je eigen schaduw
- 8 Als je niets vermoedt, ben je nietsvermoedend
- 9 Een uitgang die bij brand wordt gebruikt, is een nooduitgang
- 10 Iemand die ouder is dan 80 is een bejaarde
- 11 Zonder tanden ben je tandenloos

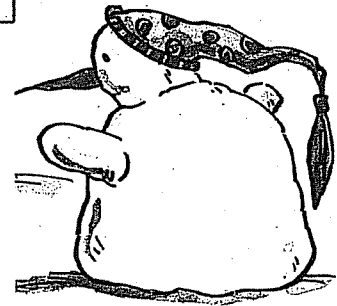
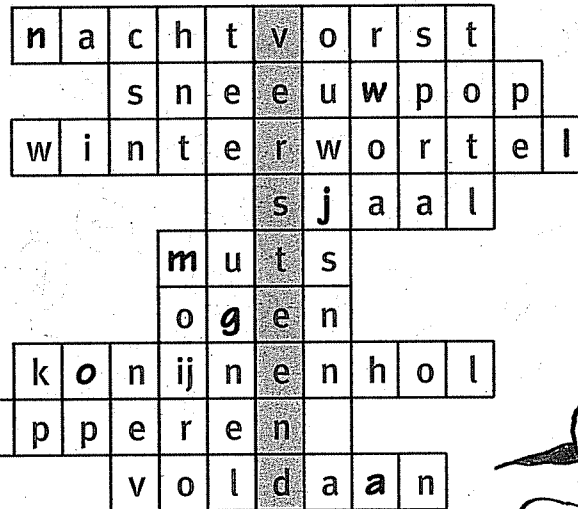
4 Bedenk goed welke woorden in het letterblok horen. Onder de pijl lees je wat Sjonnie was door de kou.

Hij was

v	e	r	s	t	e	e	n	d
---	---	---	---	---	---	---	---	---

- 1 Als het 's nachts vriest, noem je dat
- 2 Als het sneeuwt, maken veel kinderen een
- 3 De neus van een sneeuwpop is een
- 4 Om zijn nek heeft hij een
- 5 Op zijn hoofd zit een hoed of een
- 6 Steenkooltjes worden gebruikt voor zijn
- 7 Het is niet koud onder de grond in het
- 8 Dacht jij dat je Sjonnies tanden hoorde
- 9 Nee, Sjonnie ligt te slapen, moe doch

moderne

geluk

Leuk

chagrijnig

iedereen

laat

jammer

zón

altijd

vrolijk

mooi meisje.

fraai

lievè

Broer en zus schrijven alles 'omgekeerd'.

Help hun oma even voordat ze ongerust

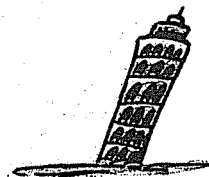
wordt. Gebruik de woorden uit de letterketting. Kleur de woorden die je gebruikt hebt.

Nare oma.

We hebben heel slecht weer en de camping is erg saai. In de disco draaien ze ouderwetse muziek en we gaan vroeg naar bed. Vader is één keer vrolijk geweest en moeder ligt de hele dag in de schaduw. Ruud heeft verkering met een lelijk jongetje en José danst met niemand. Nou oma, we denken nooit aan je en het is fijn dat je er niet bij bent.

Veel pech en ziekte,

Ruud en José

3 Oma heeft erg gelachen en schrijft daarom gauw een 'boze' brief terug. Gebruik daarvoor de woorden uit de nieuwe letterketting. Kleur de woorden die je gebruikt hebt.

Lieve oma,

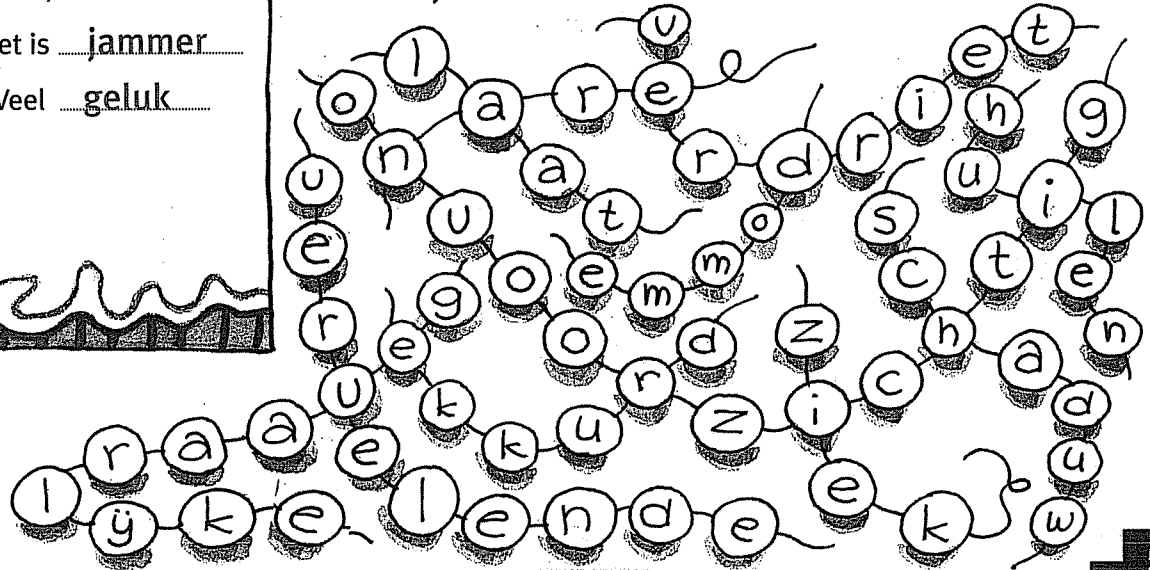
We hebben heel fraai weer en de camping is erg leuk. In de disco draaien ze moderne muziek en we gaan laat naar bed.

Vader is één keer chagrijnig geweest en moeder ligt de hele dag in de zon. Ruud heeft verkering met een mooi meisje en José danst met iedereen. Nou oma, we denken altijd aan je en het is jammer dat je er niet bij bent. Veel geluk en gezondheid.

Ruud en José

Nare kinderen,

Ik heb met verdriet jullie kaart gelezen. Ik ben inderdaad ziek net als jullie hoop ik. Ruud ga je laat genoeg naar bed? Laat jullie moeder onvoorzichtig doen met zoveel schaduw. Een domme raad van oma: huilen is gezond. Nou kinderen, nog een heel drukke vakantie. Gevaarlijke en vervelende terugreis, oma

- 3 José komt tijdens de vakantie een leuke Italiaanse jongen tegen. Ze wordt zenuwachtig en zegt daardoor precies de omgekeerde dingen. Help je José even?

José

Wat ben jij lelijk!

Wat ben jij mooi

Hé, ga weg!

Hé, kom hier!

Ik ben een jongen.

Ik ben een meisje.

Ja, ik heb met Ruud wel verkering.

Nee, ik heb met Ruud

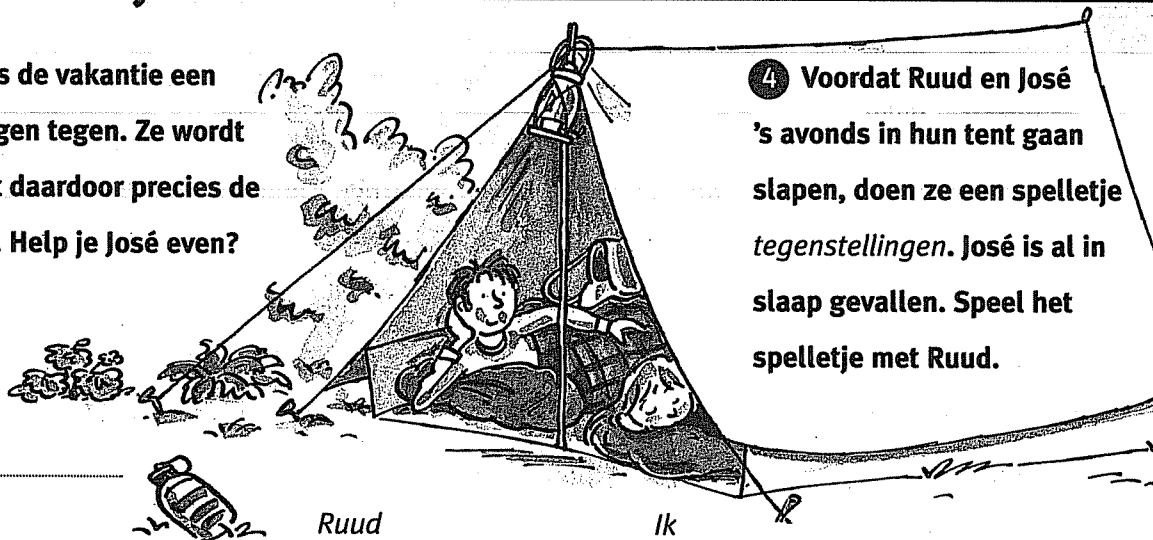
geen verkering.

Hij is mijn zus!

Hij is mijn broer!

Nee, 's avonds ga ik nooit uit.

Ja, 's avonds ga ik altijd uit.

Ruud

Ik ben wakker.

Ik luister.

Ik slaap morgen uit.

Ik ga in de zon liggen.

Het is mooi weer.

Ik heb het warm.

Ik ga opstaan.

Ik ga de tent afbreken.

Wat ben jij stil!

Welterusten!

Ik

Ik slaap.

Ik praat.

Ik sta morgen vroeg op.

Ik ga in de schaduw liggen.

Het is slecht weer.

Ik heb het koud.

Ik ga slapen.

Ik ga de tent opzetten.

Wat ben je druk!

Wakker worden! Opstaan!

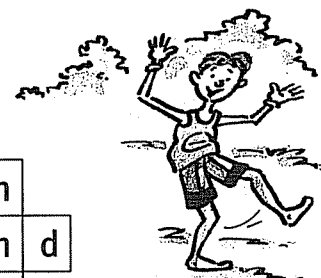
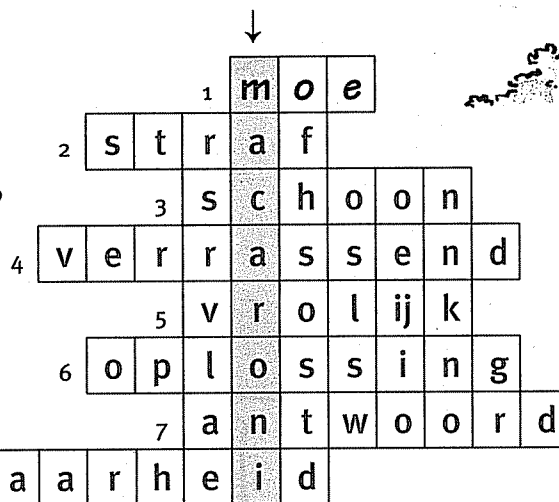
5 Moeder lost in de vakantie

kruiswoordpuzzels op. Door de zon kan ze zich echter niet zo goed concentreren.

Natuurlijk kun je helpen. Kies uit de drie woorden de goede tegenstelling en vul die in. Hij kookt

m	a	c	a	r	o	n	i
---	---	---	---	---	---	---	---

1 Uitgeslapen is niet:	<i>moe</i>	<i>uitgerust</i>	<i>fris</i>
2 Een beloning is geen:	<i>straf</i>	<i>cadeau</i>	<i>prijs</i>
3 Smerig is niet:	<i>vies</i>	<i>vuil</i>	<i>schoon</i>
4 Voorspelbaar is niet:	<i>duidelijk</i>	<i>verrassend</i>	<i>precies</i>
5 Sombor is niet:	<i>triest</i>	<i>bedroefd</i>	<i>vrolijk</i>
6 Een probleem is geen:	<i>oplossing</i>	<i>vraag</i>	<i>opgave</i>
7 Een vraag is geen:	<i>probleem</i>	<i>antwoord</i>	<i>verzoek</i>
8 Een leugen is geen:	<i>grap</i>	<i>waarheid</i>	<i>verhaal</i>

- 1 Winston gaat met zijn vader naar een pretpark. De karretjes zijn losgeraakt. Help Winston om ze wer twee aan twee aan elkaar te koppelen. Geef ze dezelfde kleur. Bedenk maar:

Vele handen maken licht werk.

- 2 De wagentjes zijn nu in orde. Winston kan instappen. Vul de spreekwoorden uit de vorige oefening maar in. Het begin staat er al. Dus is het niet moeilijk, want: een goed begin is het halve werk.

Winston staat bij de achtbaan. Hij heeft hoogtevrees, net als zijn vader.

Want: De appel valt niet ver van de boom.

Winston kijkt omhoog en wordt een beetje duizelig. Toch gaat hij naar de kassa.

Want: Wie waagt, die wint.

Wat doet Winston eerst?

Natuurlijk, hij koopt een kaartje.

Want: Een goed begin is het halve werk.

Eng hoor, zo'n achtbaan. Winston koopt 2 kaartjes,
eentje voor zichzelf en eentje voor zijn vader.

Want: Gedeelde smart is halve smart.

Naast elkaar zitten vader en Winston in het
eerste karretje. Ze kunnen er nu niet meer uit.

Want: Gedane zaken nemen geen keer.

Langzaam gaat het karretje omhoog.

Zit daar een schroef los?

Winston schrikt, maar hij vertelt het niet aan zijn vader.

Want: Wat niet weet, wat niet deert.

Ze suizen door de lucht, maar ze stappen na afloop
toch veilig uit hun karretje. Opgelucht halen ze adem.

Want: Eind goed, al goed.

Aan het einde van de dag gaan ze weer
naar huis. Fijn om weer thuis te zijn.

Want: Oost, west, thuis best.

3 Vanaf het pretpark stuurt Winston aan
zijn vriend Ronald een kaart. Het pretpark
heeft erg veel indruk gemaakt op Winston.
Begrijp je wat hij bedoelt?

Beste Ronald,

Dit pretpark is steen goed.

We zijn in die toren hoge achtbaan
geweest.

Die gaat kei hard.

Wij zaten in een vuur rood karretje.

Met een slakken gangetje omhoog
en dan pijl snel omlaag.

Mijn vader werd spier wit.

Hij moest brood nodig overgeven.

Ik niet, ik voelde me kip lekker.

We zijn nu dood moe en gaan
naar huis.

Winston Schoon

1 Ronald Brand en Winston

Schoon maken hun spulletjes
meestal brandschoon. Dat
betekent: heel erg schoon.
Hoe zit het verder in de klas
van Winston en Ronald?

Alet *Klets* en Henk *Nat* wordt: kletsnat → heel erg nat

Wesley Dom en Justin Olie wordt: oliedom → heel erg dom

Pamela Bom en Jeffrey Vol wordt: bomvol → heel erg vol

Trudy Steen en Kors Rijk wordt: steenrijk → heel erg rijk

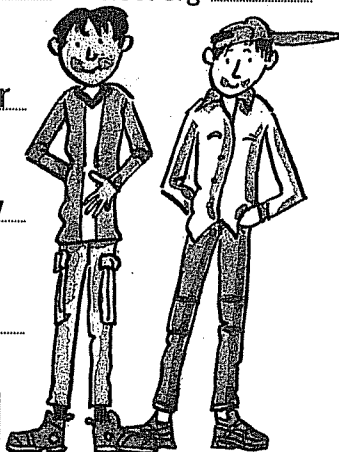
An Lood en Ko Zwaar wordt: loodzwaar → heel erg zwaar

Wim Klein en Jerry Piep wordt: piepklein → heel erg klein

Ibraïm Brood en Herman Mager wordt:
broodmager → heel erg mager

Sander Nieuw en Isaïc Gloed wordt:
gloednieuw → heel erg nieuw

Paul Recht en Jan Kaars wordt:
kaarsrecht → heel erg recht

2 Winston en Frank zitten nu in de klas bij Meester Goud. Vorig jaar zaten ze bij Juffrouw Eerlijk.

Samen is dat: *goudeerlijk*.

Juf Eerlijk en Meester

Goud zijn goudeerlijk

Directeur Oud en Meester

Stok zijn stokoud

Juf Helder en Juf

Glas zijn glashelder

Meester Lief en Juffrouw

Poes zijn poeslief

Juf Vet en Meester

Modder zijn moddervet

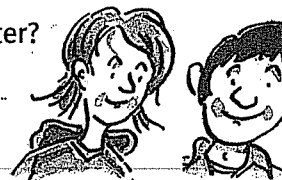
Gymjuf IJzer en Meester

Sterk zijn ijzersterk

Welk heel erg-woord past het best

bij jouw juf of meester?

eigen antwoord

moe - vlug - af - nijdig - lief - lekker - sterk - vlug

↓

	h	o	n	d	s	m	o	e	
		b	e	k	a	f			
p	o	e	s	l	i	e	f		
	b	e	r	e	s	t	e	r	k
		m	u	i	s	s	t	i	l
s	p	i	n	n	i	j	d	i	g

Nesrin

1 In de eerste regel staat: De wind huult. Huult is hier figuurlijk gebruikt. Wind kan niet echt huilen.

Wat betekenen die figuurlijk gebruikte woorden? Zet de letter van de betekenis erachter.

De wind huult¹ in de bomen. De lucht ziet er dreigend² uit.

Ronald rent naar de schooldeur. Hij is boos. Hij heeft net met zijn splinternieuwe³ schoenen in een hondendrol getrapt. Juist vandaag als hij naast Pamela Bom mag zitten! Als hij zijn schoenen nu eerst schoonmaakt, komt hij te laat en krijgt hij straf. Hij ziet de donkere⁴ blik van Meester Goud al voor zich.

Snel gaat Ronald de klas in. Precies op tijd gaat hij naast Pamela zitten. Ze beginnen met lezen, met een half oog kijkt Ronald in zijn boek. Hij heeft meer aandacht voor de dansende⁵ krullen van Pamela. Plotseling dendert⁶ de stem van Meester Goud door de klas: 'Wat ruikt mijn scherpe⁷ neus?' Er hangt een sterke poeplucht in de klas. Winston kijkt naar Ronald en steekt zijn vinger op. 'Ik ben het meester,' zegt hij. 'Mag Ronald mij helpen met schoonmaken?' 'Dat is goed,' grinnikt Meester Goud: 'Jullie heten niet voor niets samen BrandSchoon.' Met knikkende⁸ knieën loopt Ronald achter zijn vriend aan. Pamela heeft niets gemerkt.

1 De wind huult	<u>s</u>
2 Dreigende lucht	<u>t</u>
3 Splinternieuwe schoenen	<u>i</u>
4 Donkere blik	<u>n</u>
5 Dansende krullen	<u>k</u>
6 Denderende stem	<u>e</u>
7 Scherpe neus	<u>n</u>
8 Knikkende knieën	<u>d</u>

goed ruiken	n	kwaad kijken	n
zeer luid	e	mooi haar	k
zwaarbewolkt	t	bang zijn	d
pas gekochte	i	hard waaien	s

Van boven naar beneden lees je het woord:

s¹ t² i³ n⁴ k⁵ e⁶ n⁷ d⁸

2 Je snapt het wel, Ronald is verliefd op Pamela. Nu zijn schoenen weer schoon zijn, durft hij haar een briefje te schrijven. Voor ieder figuurlijk gebruikt woord tekent hij een hartje. Vul maar in wat Pamela moet lezen.

Kies uit:

knikkende

dansende

vuur en vlam

dansen

huilt

zonnige

gespitste

splinternieuwe

dreigend

stralende

Lieve Pamela,

Mijn **splinternieuwe** schoenen zijn weer schoon.

En ik heb geen last meer van **knikkende** knieën.

Bij het lezen **dansen** de letters voor mijn ogen.

Ik heb alleen maar aandacht voor jouw **dansende** krullen.

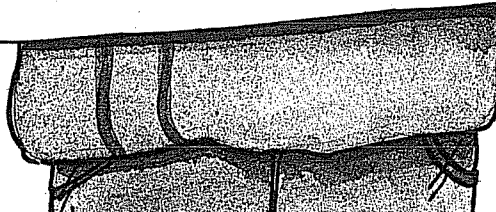
Met **gespitste** oren zit ik in de klas.

De wind **huilt** en de lucht ziet er **dreigend** uit.

Maar ik zie alleen jouw **zonnige** gezicht en **stralende** ogen.

Mijn hart staat in **vuur en vlam**.

Mijn naam is niet voor niets Ronald Brand.

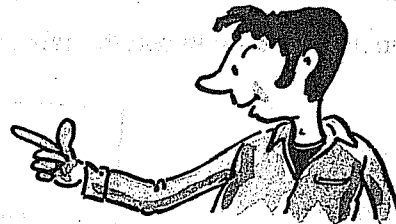
- ① Ronald schuift het briefje naar Pamela, maar voordat zij het kan lezen, pakt Meester Goud het briefje af. Hij leest het en begrijpt het ook. Winston had geen vieze schoenen. Hij hielp zijn vriend Ronald, omdat die verliefd is. Meester Goud schrijft twee uitdrukkingen op het bord en de kinderen bedenken de betekenis.

Het hart van Ronald staat in vuur en vlam.

Ronald is verliefd.

Winston is een vriend naar mijn hart.

Winston is een fijne vriend.

Daarna gaat de klas nog meer uitdrukkingen met het woord 'hart' bedenken. Met een uitdrukking schrijf je iets anders dan je eigenlijk bedoelt. Zet in het letterblok de letter van de betekenis van de uitdrukkingen.

1 Ik hou mijn hart vast. (v)

2 Zijn hart klopt in zijn keel. (r)

3 Dat is een pak van mijn hart. (i)

4 Wij werken met hart en ziel. (e)

5 Jij hebt een hart van steen. (n)

6 Heb het hart niet! (d)

7 Hij heeft alles wat zijn hartje begeert. (e)

8 Zij maakt van haar hart geen moordkuil. (n) v Ik ben heel bezorgd.

d Waag het niet!

n Jij hebt geen gevoel.

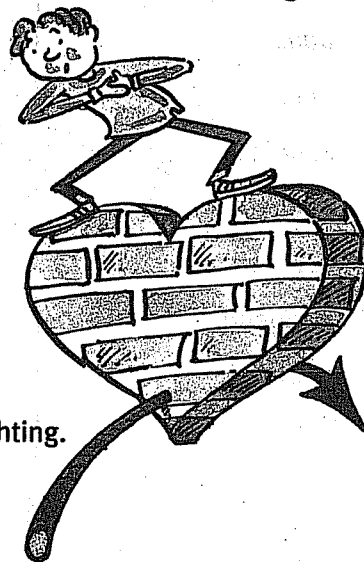
e Wij werken keihard.

r Hij is bang.

n Zij zegt wat ze denkt.

e Hij heeft alles wat hij wil.

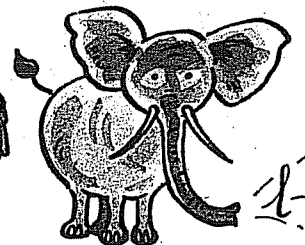
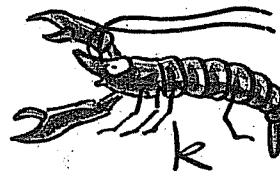
i Dat is voor mij een hele opluchting.

Ronald en Winston zijn:

v ¹	r ²	i ³	e ⁴	n ⁵	d ⁶	e ⁷	n ⁸
----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

2 Veel uitdrukkingen hebben met dieren te maken. Meester Goud tekent dieren op het bord en de kinderen zoeken de juiste uitdrukking erbij.

Als Ronald naar Pamela kijkt, wordt hij zo rood als een kreeft

Als je Pamela daarmee plaagt, wordt ze zo nijdig als een spin

Winston heeft Ronald goed geholpen, hij is zo slim als een vos

Ronald is iets dommer, maar zo sterk als een beer

Na al het schoonmaken was hij zo moe als een hond

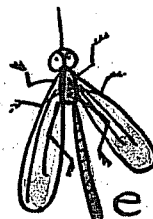
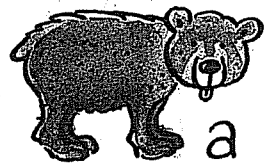
Tijdens de middagpauze hadden Winston en Ronald honger als een paard

Meester Goud is nooit ziek. Hij is zo gezond als een vis

Hij wordt niet gauw kwaad en lijkt zo mak als een lammetje

Hij is meestal heel aardig , maar soms is hij zo koppig als een ezel

Als je dan iets fouts zegt, dan blaast hij dat op. Hij maakt dan van een mug een olifant

Bij elk dier staat een letter. Zet die in de goede volgorde en je krijgt een bijzondere kleur.

k	a	n	a	r	i	e	e	e	l
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Hoe ver ben je? _____

